

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 31.

Fredagen den 9 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

§ 2.

Vid föredragning af Konstitutions-Utskottets memorial N:o 7, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandling af Utskottets utlåtande N:o 5, rörande väckt motion om ändring af 27, 32, 33, 34, 37, 55 och 59 §§ Riksdags-ordningen, blef Utskottets anmälan rörande sistnämnda sex paragrafer lagd till handlingarne; och godkändes Utskottets hemställan beträffande nyssberörda 27 §.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Konstitutions-Utskottets utlåtanden N:is 8—11;

Banko-Utskottets betänkande N:o 13 och memorial N:o 14; samt

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 11—13.

§ 4.

Anmälades och bordlades följande inkomna ärenden:

Banko-Utskottets betänkande N:o 15, rörande Herr Hans Larssons motion om öppnande af nytt afdelningskontor för Riksbanken; samt

Lag-Utskottets utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om ändringar i gällande strafflag samt i Kongl. förordningen om straff-

lagens införande, och hvad i afseende derå iakttagas skall, den 16 Februari 1864;

Och skulle dessa ärenden, med afseende å den ytterligare bordläggning deraf, som kunde ifrågakomma, uppföras främst å föredragningslistan för Kammarens nästa sammanträde.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr Östling under 4 dagar från och med den 12 i denna månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Lördagen den 10 April.

Kl. 10 f. m.

Herr vice Talmannen utöfvade i detta sammanträde talmansbefattningen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 samt protokollsutdrag rörande de i Kammarens sammanträden den 7 och 9 i denna månad fattade beslut.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Banko-Utskottets betänkande N:o 15; samt

Lag-Utskottets utlåtande N:o 14.

§ 3.

Skedde föredragning af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 19) angående försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.

Utskottet, hvars föregående utlåtande i detta ämne, afgifvet med föranledande af Herr Per Nilssons i Wittjerf motion om åtgärders vidtagande till förekommande af nyssnämnda varors utlemnande från apoteken för andra än sanitära ändamål, blifvit till Utskottet återförvisadt, hade, i anledning af denna återremiss och med afseende å innehållet af den hos Kammarerna i ämnet förda öfverläggning, hvarmed syntes åsyftas att erhålla Utskottets yttrande jemväl i fråga om den olofliga försäljning med ifrågavarande varor, som egde rum utom apoteken, uti nu föreliggande utlåtande funnit sig böra hemställa:

att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af åtgärder, egnade att i möjligaste måtto motverka en för allmänna sedligheten skadlig handel med sprit- och etherhaltiga vätskor.

Efter det att denna hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Ivar Månsson: Jag förundrar mig alldeles icke öfver det utlåtande Utskottet nu afgifvit, på grund af den återremiss, som Kam-

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

maren beslöt på det utlåtande, Utskottet förra gången i denna fråga framlade. Redan vid detta tillfälle uttalade jag mig mot att någon skrifvelse i sådant syfte, som Utskottet då föreslagit, skulle till Kongl. Maj:t aflåtas och yrkade rent afslag å betänkandet. Jag ber att få göra detsamma äfven nu, emedan jag icke anser målet, som af motiönären afsetts, genom en sådan skrifvelse kunna vinnas. Om man tager i betraktande de föreskrifter, som redan finnas för apotekare i afseende å utlemnande af sprit och troligen äfven för ether, så är ju redan stadgadt, att sådana varor icke utan recept få utlemnas. Det förefinnes ju redan således ett förbud för utlemning af dylika varor, ehuru de för öfverskridande af detta förbud stadgade viten icke äro nog höga, men om så är, bör man genom höjande af vitena se till, att de redan gifna lagbestämmelserna efterlefvas.

Betraktar man åter huru frågan gestaltar sig med afseende åt de s. k. gårdfarihandlarna, hvilka å apoteken köpa ether, hvilken de derefter, uppblandad med sprit, utbjuda till salu, tror jag icke heller, att vi, för att hindra dem från denna olofliga försäljning, behöfva ingå med någon skrifvelse till Kongl. Maj:t, ty förbud häremot ligger redan i vår nu gällande lag, angående villkoren för försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker. Så snart det kan upplysas, att det finnes en viss qvantitet sprit eller alkohol i de vätskor, som af dessa landthandlare utbjudas till salu, gäller denna lag. Jag har ock hört, att denna lag blifvit i sådana fall tillämpad och jag tror mig veta, att man äfven lyckats få dem fälda till böter enligt denna bränvinsförsäljningslag. Då nu så är, och vi redan i lagen hafva föreskrifter mot sådan olaglig försäljning, vet jag verkligen icke något skäl, hvarför Andra Kammaren nu skulle ingå med någon särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t och begära en ny lag, då vi redan i den gamla, enligt min öfvertygelse, ega ett tillräckligt skydd mot det ifrågakomna missbruket. Deremot tror jag snarare orsaken till missbruket ligga uti hvad en talare från Norrland antydde, då det förra utskottsbotänkandet i denna fråga till Kammarens pröfning förelåg. Han sade nemligen, att i Vesterbotten, som till arealen är större än hela Svea rike, funnos endast tre utminuteringsställen, och att just i detta förhållande låge orsaken till den olofliga handeln med rusdrycker, och jag tror, att han har rätt häri. Detta missförhållande kan icke afhjelpas genom att gå in till Kongl. Maj:t och begära, att han måtte förbjuda försäljningen af ether och sprit, utan det skall afhjelpas af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom att tillåta några flera sådana utminuteringsställen. Jag tror, att, huru vi än må skriva våra lagar och huru mycket vi än beklaga oss hos Kongl. Maj:t öfver den öfverhandtagande fyllerilasten, så hjälper det icke, om icke lagliga utminuteringsställen anordnas. De måste finnas och jag anser dem icke för skadliga, ty inskränker man deras antal för mycket, så uppstår i stället för de lofliga utminuteringsställena olofliga smygkrogar, och då blir fyllerilasten ännu värre ökad. Jag tror, att man der vid lag kan tillämpa det gamla ordspråket, att den förbjudna frukten smakar bäst. Vill Kammaren besluta sig för en skrifvelse till Kongl. Maj:t, så låtom oss då tala om medikamentsförsäljningen allena och

stadga högre böter för öfverträdelsor af den, och låt sedermera Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillse, att det finnes ett tillräckligt antal utnminuteringsställen för spritdrycker.

Jag anhåller att få yrka afslag på Utskottets betänkande.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Herr Oia Andersson i Nordanå: Herr vice Talman, mine Herrar! Jag har äfven betänkligheter emot att bifalla Utskottets förslag, och hufvudsakliga skälet till denna åsigt är, att jag anser Utskottet i sin hemställan hafva gått längre, än motionärens förslag medgifver. Motionären föreslår nemligen:

“att Riksdagen ville uti underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:ts hemställa, om icke med anordningar för medicins utlemnande vid apoteken kan förebyggas, att icke en del medicin, då den utlemnas till hvad kvantitet som helst, blir en sorts krogrörelse med rusgifvande drycker.“

Motionärens egentliga förslag afser således blott en del af de varor, som kunna från apoteken utlemnas, och det af honom föreslagna sättet åsyftar “anordningars“ vidtagande i afseende på medicins utlemnande från apoteken. Nu föreslår Utskottet:

“att Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse hos Kongl. Maj:ts anhålla om vidtagande af åtgärder, egnade att i möjligaste måtto motverka en för allmänna sedligheten skadlig handel med sprit- och etherhaltiga vätskor.“

Det är således *all* skadlig handel med sprit- och etherhaltiga varor och icke blott den, som sker ifrån apotek, som Utskottet här åsyftat; likasom Utskottet afsett hvilka åtgärder som helst härutinnan och således icke blott författningar rörande apotekare. Man torde icke kunna förneka, att detta är att gå utöfver motionens egentliga syfte. Jag hyser betänkligheter deremot derföre att det någon gång, då man icke haft tid att läsa igenom alla betänkanden, kan hända, att man öfverraskas af ett beslut i en fråga der ingen motionerat. För öfrigt är det en annan sak, hvarpå jag ber få fästa uppmärksamheten, nemligen att, för så vidt bränvin är en sprithaltig vara, komme skrifvelsen att omfatta eller afse *all* skadlig försäljning af sådana varor samt således äfven bränvin, och skadligheten kan förete sig på många sätt. Det är *alldes* säkert, att en sådan skrifvelse komme att omfatta fullkomligt hvad Herr Leijer i sitt, enligt min tanke, ganska välbetänkta förslag afsett, men hvilket af Kammaren en gång blifvit afslaget; och man bör väl icke nu återupptaga ett ärende, som redan en gång blifvit afgjort. Detta är det hufvudsakliga skäl, hvarför jag skulle vilja yrka afslag å Utskottets förslag.

Om emellertid någonting skall anses böra åtgöras i denna fråga — och jag vill icke underskatta vare sig motionärens eller Utskottets bemödanden — hemställer jag, om icke till det af Utskottet framlagda förslag efter: “handel med sprit- och etherhaltiga vätskor“ borde läggas orden: “*Från apotek.*“ Förslaget ligger då alldes inom motionens område och går icke derutöfver, och jag skall be att hos Herr vice Talmannen få anhålla om proposition på detta förslag. Men då jag gör detta yrkande, sker det egentligen för att i någon mån söka före-

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

bygga, att Kammaren fattar ett grundlagsstridigt beslut; ty helst skulle jag se Utskottets hemställan afslagen i dess helhet. Jag tror, att motionären bäst skulle hafva nått sitt syfte genom att helt enkelt hafva vändt sig till vederbörande; ty i den vägen kan Kongl. Maj:t utfärda författningar utan Riksdagens hörande. Jag tror för öfrigt — och detta har jag redan förut uttalat — att i detta som i andra fall det är ganska farligt att gifva sig till att alltför mycket lagstifta, ty man kan derigenom uppfostra folk så, att det förlorar aktningen både för lagens bud och lagens handhafvare, och detta vore en värre villa än den man nu vill bota, och en sådan olycka förekommes icke lätt vare sig genom lagparagrafer eller skrivelser till Kongl. Maj:t.

Dessa äro de betänkligheter, som jag i allmänhet hyser emot åtgärder, sådana som den föreslagna. Jag yrkar emellertid bifall till Utskottets hemställan med det af mig nyss föreslagna tillägget.

Herr *Åke Andersson* instämde i Herr *Ola Anderssons* yttrande.

Herr *A. Staaff*: Från tvänne håll hafva redan anmärkningar framställts emot Utskottets förnyade betänkande rörande försäljning af sprit- och etherhaltiga varor. Jag ber att i första rummet få vända mig emot den ärade talare, som sist hade ordet. Han yttrade, att han i formelt afseende hyste betänkligheter emot Utskottets hemställan. Jag vet mycket väl, att den aktade talaren noggrant känner hvad som rör Riksdagsordningen och motionsrätten. Jag erkänner fullkomligt väl, att motionen i sitt ursprungliga skick, såsom också samme talare anmärkte, icke formulerat något förslag till en sådan skrivelse, som skulle afse handeln med de ifrågakomna varorna äfven *utom* apotek. Just detta förhållande föranledde dertill, att, då betänkandet förra gången förevar, Kammarens ledamöter ganska talrikt uttalade sig för en återremiss, på det att handel med dessa varor äfven *utom* apotek skulle erhålla sitt vederbörliga afseende och missbruken deraf sitt vederbörliga hämmande. När sålunda Kammaren till Utskottet återremitterade frågan, och af den hållna diskussionen tydligen framgick, att man afsett ett nytt moment, som hänförde sig till handel *utom* apoteken med berörda ämnen, så hemställer jag till Herr *Ola Andersson*, om icke Utskottet haft befogenhet att i sitt nya förslag vidröra äfven denna del af frågan. Eljest förstår jag icke, hvartill återremissen skulle tjenat. Likasom Utskottet varit befogadt dertill, så anser jag äfven Kammaren fullt befogad att betrakta frågan i dess sålunda utvidgade form. Ursprungligen gälde frågan endast dylika varors utlemnande från *apotek*; men sedan ville Kammaren, att äfven handel *i allmänhet* med sådana varor skulle deri inbegripas, och därför återremitterade man frågan. Skulle nu en skrivelse beslutas i den syftning Herr *Ola Andersson* föreslagit, blefve den ju alldeles lika med Utskottets förra gången afgifna förslag, hvilket Kammaren en gång befunnit otillräckligt.

Kammaren har, som sagdt, återremitterat frågan, för att Utskottet måtte behandla den i dess helhet, och detta har Utskottet nu sökt göra. Jag kan således icke inse, att, så vidt man hade skäl för åter-

remissen, man nu skulle ega skäl att för formens skull afslå betänkandet.

Hvad beträffar de anmärkningar i sak, som blifvit gjorda, så tillåter jag mig påstå, att Herr Ivar Månssons anmärkning var alldeles oriktig, då han sade, att i lag redan finnes förbud för apotekare att *utan recept* utlemna dessa varor. Det är just detta som saknas och äfven svårigen kan stadgas. Det finnes blott förbud att utlemna sådana varor *på andra ställen* än från apotek, men intet förbud finnes att från apotek utlemna dessa varor utan läkares skriftliga medgifvande.

Visserligen finnes ett af Sundhetskolegium utfärdadt cirkulär, uti hvilket apotekare uppmanas att vid försäljning af dylika varor i-akttaga all möjlig försigtighet och att göra afseende på särskilda omständigheter, såsom om de personer, som inställa sig såsom köpare, äro kända, om någon sannolikhet finnes, att de utlemnade varorna skola användas på rätt eller orätt sätt o. s. v. Men något verkligt förbud finnes icke, och det är just derföre, som Utskottet framlagt sitt ifrågavarande förslag.

Att föreskrifterna i förevarande hänseende för apotekare äro otillräckliga, är en sak, som, då frågan förra gången behandlades, allmänt erkändes i Kammaren, och den erkännes äfven af Sundhetskolegium, af provinsialläkarne och icke minst af ordföranden i nämnda kolegium. Hvad således frågan om handeln från apoteken beträffar, anser jag i likhet med hvad jag vid det föregående tillfälle, då frågan här var före, yttrade, gifvet att Kammaren skall godkänna Utskottets hemställan i denna del, så att Kongl. Maj:t måtte ehålla en bestämd anmälan om Riksdagens önskan, det Kongl. Maj:t ville vidtaga åtskilliga förändringar uti föreskrifterna derom, såsom t. ex. fastställande af ett visst maximum vid försäljning utan recept eller något dylikt. Kammaren har visserligen förut återremitterat frågan, såsom ensamt och naket stående, men detta afsåg icke frågan i och för sig, och jag kan följaktligen icke inse, hvarföre Kammaren icke nu skulle vilja bifalla förslaget.

Hvad åter vidkommer landthandeln eller handeln med ifrågavarande slags varor utom apoteken, är det från många håll konstateradt, att en sådan eger rum i en ganska hög grad, samt att ett stort missbruk bedrifves med dessa varor, och detta framför allt uti Norrland. Herrarne torde emellertid påminna sig, att det icke var endast i denna del af landet anledning till klagan i detta hänseende lär förefinnas, ity att, när frågan förra gången diskuterades, den ene representanten efter den andre från andra delar af riket uppträdde och förklarade, att missbruket äfven förekom uti hans hemort.

Dessa missbruk ega i synnerhet rum vid handeln utom apoteken, men äfven vid ett och annat sådant, och då det nu är fullt konstateradt, att en handel, som på ett så obegränsat sätt får bedrifvas, högst skadligt inverkar på det sedliga tillståndet hos landets befolkning, så frågar jag: hvad hindrar Kammaren att försöka på något sätt motverka dessa missförhållanden?

Jag tillåter mig att såsom bidrag till frågans belysande anföra

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Ang. försäljning af sprit- och etherhalliga varor.
(Forts.)

några uppgifter, som äro hemtade ur "Provincial- och Distriktläkares embetsberättelser till Kongl. Sundhetskollegium åren 1872 och 1873." Så heter det från Westerbottens län för år 1873: "I brist på bränvin användas ofta Hoffmans droppar eller slagvatten, blandadt med kaffe." Ut i nämnda berättelser från Gefleborgs län för år 1872 beklagar man "den otillbörliga och vådliga handel med allehanda droppar, som af åtskilliga landthandlande bedrifves," på samma gång som der omtalas qvacksalfvares användande af "förkylningsdroppar", "kraft och verkan", "Dr Halls droppar" och "Thielemans droppar"; och från samma län skrives för år 1873; "Från alla församlingar utom Undersvik har jag sett Alcoholismus chronicus. Jag tvekar ej numera att påstå, det förtärande af ætherblandningar, såsom Hoffmans och Halls droppar samt artificiella viner lika mycket som bränvinskonsumtionen orsakat sjukdomen." Från Örebro län heter det för år 1872: "Ofantliga qvantiteter bränvin, öl och ett högst dåligt körsbärsvin åtgå, och, kan ingenting annat fås, få Hoffmans droppar göra tjenst, dessa säljas från apoteket kanntals till utprånglande landsvägshandlande;" och för år 1873: "Jag kan icke underlåta att omnämna det stora missbruk, som allmänheten gör af Hoffmans droppar. Dessa användas, så vida jag kunnat finna, endast såsom rusgifvande dryck, och detta i ganska stor skala. Man kan lätt tänka sig hvilken skada detta skall åstadkomma på organismen. Önskligt vore, om det kunde anses lämpligt att förbjuda handköpsförsäljningen af detta nästan obehöfliga medikament. Både män och kvinnor berusa sig af detta medikament."

Vidare heter det i dessa embetsberättelser från Stockholms län för år 1872, att "Hoffmans droppar och slagvatten anses såsom nödvändighetsartiklar i nästan hvarje hus," samt för år 1873, i fråga om qvacksalvare, att de "stryka omkring i bygden och utdela Hoffmans droppar och andra dylika medel bland allmogen." Och slutligen skrives från Calmar län för sistnämnda år: "äfven i köpmännens packhus och källare ses personer dagligen tillfredsställa detta behof, och mycket ofta får den qvantitet Hoffmans droppar, som bonden å apoteket för sin hustrus räkning inköpt, tjena honom sjelf som styrketår på hemvägen."

Jag har här äfven med mig en skrifvelse, som omnämner ett åtal, hvilket blifvit anstaldt mot en apotekare uti Norrland, derföre att han bedrifvit oloflig medikamentshandel, men då det blefve för vidlyftigt att anföra hela dess innehåll, har jag blott omnämnt detsamma, för att visa att någonting dylikt, som der omtalas, verkligt existerar. Jag har härjemte till hands ett bref, skrifvet från en apotekare uti Norrland till ordföranden uti Sundhetskollegium. Som detsamma är af enskild natur, kan jag icke ordagrant referera detsamma, men jag får dock nämna, att brefskrifvaren uti detsamma beklagar det förhållandet deruppe, att, såsom äfven Utskottet i sitt betänkande antagit, anspråken hos allmänheten sträckt sig derhän, att den fordrar utaf apotekaren, att han skall utlemna varor till hvad myckenhet som helst, och att han icke, utan att blottställa sig för obehagliga följder, vågar hindra detsamma. Och, mine Herrar, det är ju ganska lätt att förstå, att de bestämmelser, hvilka innehållas uti

det af Sundhetskollegium utfärdade cirkulär, som jag nyss återopat, och som ålägga apotekarne att fästa afseende å hvem det är, som vill köpa varan, m. m., icke utan svårigheter och obehag skola kunna tillämpas samt följaktligen icke heller leda till det åsyftade resultatet. Samme brefskrifvare omtalar huru det ganska ofta vid marknaderna inträffar, att qvacksalvare på apoteken uppköpa varor i större skala och sedan utminutera dem bland mängden. Vore det då icke bättre, om apotekaren till sådane köpare kunde lemna det svar, att han icke egde laglig rätt att utan recept försälja dylika varor annat än till ett visst belopp, hvilket Kongl. Maj:t kunde efter vederbörandes hörande på skäligt sätt bestämma.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Jag ber att slutligen få uppläsa några yttranden ur ett annat bref till högste styrelsemannen öfver helsovården i riket från en ort i Wermland. Brefskrifvaren säger der, bland annat: "Jag har i tidningarne sett, att en motion i Riksdagens Andra Kammare blifvit väckt i syfte att åvägabringa inskränkning uti lättheten att bekomma sprit- och etherhaltiga medikamenter, företrädesvis "Hoffmans droppar." Det vore högst önskvärdt om Kongl. kollegium ville göra något härvid, specielt beträffande "Hoffmans droppar." Ty det oskick, som med dem bedrifves, börjar på att alldeles taga öfverhand. De äro på väg att blifva en vanlig rusdryck." Och i slutet af brefvet heter det: "det vore verkligen önskvärdt, om möjligheten att få köpa dem (dropparne) på apoteken högst betydligt inskränktes. För min del tycker jag, att de, såsom medikament betraktade, i mycket betydlig grad kunna umbäras." Detta bref är äfven från en läkare.

Med sådana vittnesbörd, derjemte ådagaläggande det varmaste intresse för saken, samt med Generaldirektören Berlins vitsord om nödvändigheten af föreskrifter för stärfjande af det allt mer öfverhandtagande missbruket med dessa droppar, må det väl icke väcka någon förvåning, att Utskottet lyssnat till Kammarens anvisning att ur tvänne synpunkter taga frågan i förnyadt öfvervägande samt till Kammaren återkommit med en mera utvidgad anhållan i ämnet af så allmän lydelse, att deri kunna innefattas båda de ifrågavarande åtgärderna; börande för öfrigt till Kongl. Maj:t öfverlemnas att vidtaga de för ändamålets vinnande mest lämpliga bestämmelser.

Om på detta sätt ett verkligt sedligt ondt, som faktiskt redan är utbreddt öfver en stor del af landet och som hotar att sprida sig äfven till andra orter, kan, om icke afhjelpas — ty missbruk och smysslingar i denna väg torde aldrig helt och hållet kunna förebyggas — men motverkas, så kan jag icke fatta, hvarföre man skulle motsätta sig det välgrundade och, jag vågar påstå det, af Utskottet på fullt goda skäl tillstyrkta förslaget, allra helst de för det önskade målets vinnande erforderliga åtgärderna synas mig jemförelsevis lätta att vidtaga. Ty hvad man hade att göra, kunde ju inskränkas till att bestämma ett visst qvantum af de ifrågavarande dropparne, som finge från apotek utlemnas, samt att belägga otillätlig handel med dem med samma påföljd som för olöflig utminutering af bränvin, i stället för att dylik handel nu bestraffas med böter såsom för olaga medikamentshandel, eller med 12 kronor 50 öre,

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Jag anhåller derföre på det lifligaste, att Kammaren måtte lemna sitt bifall till hvad det Tillfälliga Utskottet i det föredragna utlåtandet hemställt.

Herr Santesson: Då Herr P. Nilssons i Wittjerf motion första gången behandlades här i Kammaren, tog jag mig friheten anförda de skäl, hvarföre jag önskade, att det Tillfälliga Utskottets i frågan gjorda hemställan måtte till detsamma återförvisas. Lika väl nu, som då, fasthåller jag vid nödvändigheten af en särskild lagstiftning till förekommande af denna öfverklagade, olofliga handel med de nämnda artiklarne, sprit och ether, eller med båda tillsammans, emedan jag anser en dylik handel vara till ganska stort men för allmänheten, i synnerhet i sådana orter, der brännvinsförsäljningen icke är ordnad på samma sätt som i de flesta Sveriges provinser. Och det var på dessa skäl, som jag, förra gången frågan förevar i Kammaren, yrkade dess återremitterande.

Som jag nu finner, att det Tillfälliga Utskottet i det föreliggande utlåtandet äfven fäst afseende vid detta förhållande och formulerat sitt förslag i den riktning, jag då tog mig friheten antyda, så ber jag få hemställa om Kammarens bifall till samma utlåtande. Skulle åter, på sätt den ärade talaren på skånebanken, Herr Ola Andersson, förmenat, formela hinder uppresa sig mot antagande af Utskottets förslag, såsom stridande mot gällande förordningar, och detsamma på grund deraf blifva förkastadt, så ber jag att få uttrycka min lifliga önskan, att en ny motion måtte väckas vid denna riksdag om vidtagandet af åtgärder till förekommande af den olofliga handel med ether och sprit, som nu eger rum på landsbygden, i synnerhet, såsom det här blifvit upplyst, inom de norra provinserna. I annat fall hemställer jag, vidhållande min förut fattade mening, vördsamt, att Kammaren måtte för sin del bifalla affåtandet af den skrivelse till Kongl. Maj:t, som Utskottet föreslår.

Hvad beträffar den förste talarens påstående, att det skulle finnas någon föreskrift, enligt hvilken det vore förbjudet att utan recept från apotek utlemna dessa "Hoffmans droppar", så är jag till en del förekommen af den ärade talaren på stockholmsbanken. Någon dylik föreskrift finnes icke. Hvad den förste talaren åsyftade var troligen den cirkulärskrivelse, som, med afseende på utlemnandet från apotek af artikeln sprit, för några år sedan utsändes från Sundhetskollegium, och hvari såsom oeftergiftigt vilkor för dylikt utlemnande föreskrefs, att den, som begärde varan, skulle förevisa antingen läkares recept eller ock intyg från vederbörande magistrat eller kommunalstyrelse, att han behöfde varan för tekniska ändamål.

På grund af hvad jag nu haft äran anförda, får jag, för så vidt några formela hinder icke förefinnas för bifall till utlåtandet, vördsamt framställa ett sådant yrkande.

Herr Per Nilsson i Wittjerf: Uti min ifrågavarande motion har jag för Kammaren tillkännagifvit ett missförhållande, som i min hemort medfört ett ganska menligt inflytande, och hvilket, såsom jag

tror, äfven i andra orter af riket redan visat sina verkningar och är på väg att än vidare utbreda sig. Jag hade ej föreställt mig, att denna motion skulle möta sådant motstånd, som den gjort, och minst från den sida, derifrån det kommit, ty jag är förvissad, att det är nödvändigare förebygga ett ondt i dess linda, än att vänta, till dess det fullständigt utvecklats och utbredt sig. För öfrigt saknar jag förmåga att på nöjaktigt sätt utlägga de skäl, som tala för bifall till motionen, och ber derföre att få instämma med Herr Albert Staaff i dennes yttrande och yrkar för min del på det lifligaste, att Utskottets förslag måtte vinna Kammarens bifall.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor. (Forts.)

Herr Hjelm: Om något moraliskt ondt förekomme i södra delarne af riket, och detta föranledde representanterne derifrån att söka genom Riksdagens medverkan få detsamma afhjelpat, skulle jag och för visso hvarje annan representant för norra Sverige anse oss skyldige att understödja dem i deras bemödanden för det ondas afvärande. Jag tror ock, att ett moraliskt ondt finnes i Skåne, som är okänt för det öfriga Sverige, hvilket onda en gång varit föremål för motion; jag afser nemligen de allmänt bekanta häststölderna i nämnda provins.

Hvad nu etherförbrukningen beträffar, så är den utbredd ej blott inom en viss ort i Norrland, utan, efter hvad Utskottets ärade öfverförande nyss upplyste, ända från Örebro län öfver hela norra Sverige och har således en utsträckning öfver mer än hälften af rikets areal. Den skall nog ock, om intet för dess hämmande göres, utbreda sig äfven i södra delarne af riket, då ju alltid är förhållandet, när ett missbruk uppkommer, att det till en början ej går synnerligen fort, men sedermera tager terräng allt mer och mer. Så har förhållandet varit med tobaksförbrukningen och bränvinsupandet, och så lärer väl äfven gå med förbrukningen af etherhaltiga vätskor. Det har ock i praktiskt hänseende visat sin skadliga inverkan på de individer, som begagna dylika, och tyvärr är detta bruk allmänt ej blott bland den manliga delen af befolkningen, utan äfven bland den qvinliga, hvilken dessutom visat sig ega mindre krafter att motstå det ondas inverningar. Herr Ivar Månsson antydde en utväg för inskränkning i bruket af dessa vätskor, den nemligen, att man borde söka åstadkomma en lättare tillgång på bränvin för allmänheten. Det kan ej nekas, att han till en viss grad häruti har rätt. Man har nyligen i åtskilliga tidningar sett uppgifvas, och sjelf har jag specielt från en framstående person derom fått kunskap, att vid en marknad i en småstad i Norrland sistlidne Mars månad Konungens Befallningshafvande i länet förbjudit utskänkning af och minuthandel med bränvin under de tre marknadsdagarne. Följden häraf blef, att apotekaren i den lilla staden begagnade sig af tillfället och sålde sprit, som uppblandades med något gummilacka, hvaraf den erhöll en black färg, så att den kunde säljas under namn af politur. Likaså försålde han slagvatten och äfven Hoffmans droppar. Om det hade funnits tillgång på bränvin, skulle förbrukningen af dessa vätskor ej hafva drivits i så stor skala. Men äfven om bränvin funnits att tillgå i mindre

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

partier, skulle sådant icke derföre hafva fullständigt motverkat bruket af ether, emedan folket redan fått begärelse för detsamma. Då det nu är upplyst och känt samt af Utskottets ordförande genom framläggande af officiella handlingar till fulla ådagalagd, att missbruket af dessa ether- och sprithaltiga varor förekommer inom en stor del af landet, hoppas jag, att Kammaren bifaller Utskottets föreliggande förslag. Afslår Kammaren detsamma och frågan således för närvarande förfaller, är jag dock förvissad, att den derföre icke skall uteslutas för framtiden. Redan två gånger förut har den förevarit i Utskott och äfven vid kommande riksdagar skall den förekomma, intill dess bot vinnas. Vi äro skyldige att söka ju förr desto bättre förekomma, att icke ungdomen får ett rikt tillfälle att mer och mer vänja sig vid dessa skadliga ämnen; det är med ett ord bättre äfven i detta fall att stämma i bäcken än i ån. Särskildt anhåller jag hos Herrar skåningar, som i synnerhet visat sig afvoigt stämde emot Utskottets förslag, förmodligen derföre att missbruket i deras orter icke är känt, att de gifva med sig. Jag känner mig särskildt manad att hembära Utskottet, och speciellt dess ordförande, min tacksamhet för den osparade möda, som blifvit nedlagd på utredningen af denna sak. Med den kännedom jag har, är det icke blott från apoteken, utan äfven genom landthandlande och kringvandrande försäljare, som dessa skadliga vätskor spridas, hvarföre Utskottet, efter mitt förmenande, haft goda skäl för sin nu gjorda hemställan, till hvilken jag härmed får yrka bifall. Men om något formelt hinder härvid skulle möta, vill jag, hellre än att frågan skulle komma att förfalla, instämma med Herr Ola Andersson, att nemligen affåta en skrivelse i syftemål att ofoget — ty det är det — måtte hämmas åtminstone på apoteken.

Herr Uhr: Jag har hufvudsakligen begärt ordet för att hembära Herr Albert Staaff min tacksamhet för det han varit nog välvillig att för oss, d. v. s. mina grannar och mig, omtala hvad Herrar skåningar yttrat i frågan. Jag har redan en gång förut uppmanat dem att, för att bereda oss någon möjlighet att höra deras anföranden, de må vända sig åt vårt håll, om de ej vilja intaga talareplatsen, och jag vill nu uppmana de Kammarens ledamöter, som äro så placerade, att de höra skåningarnes föredrag, att, om de senare icke bättra sig, för mig och mina olyckskamrater omtala hvad de haft att säga.

Ett annat skäl, hvarföre jag begärde ordet, var det, att jag önskade komplettera Herr Staaffs berättelser, huru det i norr, söder, öster och vester af vårt land förhåller sig med förbrukningen af etherhaltiga vätskor, med en liten händelse från mina pojkar. Jag såg nemligen en dag på ett torg i en af Södermanlands städer en gubbe med ett s. k. tittskåp, som förevisade en hoppande person i sitt skåp, hvarunder förevisaren yttrade, att han hade fått i sig för mycket Hoppmans droppar, som magen icke tålde vid. Jag fäster uppmärksamheten på att han sade *Hoppmans* icke Hoffmans. Oaktadt han således icke kände till namnet, var han dock bekant med dropparnes rus-

gifvande verkan. Slutligen vill jag nämna, att jag gerna vill medverka till att låta vännerna af betänkan det få sin vilja fram och tillstyrker fördenskull äfven för min del den föreslagna underdåniga skrifvelsen.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Herr C. Ekman: Jag hade nästan trott, att denna fråga nu skulle vara fullständigt utredd, dels derföre att den *två* gånger blifvit af tillfälligt Utskott behandlad och dels äfven derföre att, då denna fråga förra gången i denna Kammare var å bane, icke mindre än 23 talare i densamma yttrade sig. Jag märker likväl, att jag härutinnan misstagit mig, då redan 7 talare före mig haft ordet. Då det sålunda synes, som om frågan ännu icke blifvit tillräckligt argumenterad, vill jag bedja att få lägga Kammaren på hjertat hvad en talare från Norrland förra gången yttrade om en profryttare, som "gjorde i" Hoffmans droppar.

Han berättade, att han en gång i sin hemort träffat en gårdfarihandlande eller profryttare, som bland sitt öfriga lager haft några stora flaskor, innehållande Hoffmans droppar. Han hade då till personen i fråga yttrat sin förmodan, att denna kvantitet borde kunna räcka under 10 år, men fått till svar: "nej, icke så länge". Något längre fram på dagen hade han i samma by ånyo sammanträffat med gårdfarihandlanden; och befans då hela hans lager af Hoffmans droppar vara utsåldt. Det dröjde icke länge, förrän han fick erfara verkningarne häraf, ty hela byn luktade — bara luktade — af ether, och personer med florshufva förekommo i mängd.

Det vill häraf nästan synas, som om Norrland blifvit hemsökt af samma landsplåga som fordom Egypten under Mose tid, då detta land luktade af paddlik.

Jag kan derföre icke annat än instämma med Utskottet och tillönska dess förslag all framgång.

Herr Edström: Jag vill till en början gifva till känna, att jag önskar fullständig framgång åt Utskottets förslag; och medan jag har ordet, vill jag med stöd af rättegångshandlingar, som jag förskaffat mig, närmare redogöra för ett åtal, hvilket jag berörde, då jag vid frågans förra behandling i denna Kammare yttrade mig. Det afsåg nemligen en person, hvilken blifvit af vederbörande åklagare inför Edsbergs häradsrätt tilltalad för det han vid marknadstillfälle olofligen utskänkt Hoffmans droppar ur tvänne buteljer, hvilka af åklagaren tagits i beslag. Under målets handläggning inkom åklagaren med följande intyg öfver af en provinsialläkare och en apotekare efter häradsrättens föreskrift och på förordnande af Konungens Befallningshafvande verkställd undersökning af buteljernas innehåll: "Vid å härvarande apotek verkställd undersökning af innehållet i de, härhos återgående, i närlagda rapport omförmälda buteljer, befans detsamma utgöras af s. k. "*Hoffmans droppar*", ehuru något svagare än i enlighet med gällande föreskrift, hvilken minskade styrka torde bero på, antingen utspädning med vatten, eller härröra af ett oftare öppnande af kärnen. Innehållet i den större buteljen hade nemligen

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

vid $+15^{\circ}$ C. en egentlig vikt af 0,837 och i den mindre, vid samma temperaturgrad = 0,865, då, enligt farmakopéens föreskrift, vigten bör vara = 0,81; hvilket härmed på embetsed intygas. Örebro den 31 Januari 1867. A. Hammarström. A. Borg“.

Härefter meddelade häradsrätten den 31 Oktober 1867 utslag, så lydande: „Svaranden har väl erkänt, att han vid ifrågakomma tillfälle utaf innehållet uti den i beslag tagna halfstopsbuteljen, hvilket, enligt föredetd undersökningsbetyg, befunnits bestå af utspädda eller eljest försvagade s. k. „Hoffmans droppar“, bedrifvit utskänkning teskedtals, mot en afgift af 2 öre för hvarje tesked, men som detta icke är att hänföra till sådan utskänkning, som afses i Kongl. förordningen om villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, varder svaranden från ansvar i målet frikänd“. Detta inom Vester-Nerikes domsaga. Vittnesbörd, som Herr Alb. Staaff anført från Örebro län, afse två andra härad, det ena i Wermland, den andra i Westmanland.

Sedan jag förra gången yttrade mig i frågan, har jag erinrat mig, att jag under de senare åren flera gånger iakttagit, att Hoffmans droppar jemväl säljas på marknader i smärre flaskor af sådana personer, som hålla marknadsbord, men att detta missbruk lemnats opåtaladt på grund af det prejudikat jag nu meddelat.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag instämmer i det yttrande och yrkande, som Herr Ola Andersson afgifvit. Jag deltog icke i behandlingen af det förra betänkandet och är således icke bunden af de skäl, hvilka föranledde det beslut om återremiss, som då fattades. Men om Kammaren återremitterat ärendet i det syfte, ordföranden i Tillfälliga-Utskottet nu uttalat, så hemställer jag, om grundlagen på något enda ställe medgifver att detta må anses såsom ny motion. Det förslag, Utskottet nu framlagt, skulle visserligen vara på sin plats, om motion blifvit i det syftet framställd, hvilket mycket lätt kunnat ske vid återremissen, eller i stället för en sådan, eller ock sedermera under riksdagen; men då ingen motionär väckt en sådan motion i den riktning, som förslaget nu innehåller, så tror jag icke Kammaren med bästa vilja kan upptaga ärendet på det sätt, Utskottets Herr Ordförande här föreslagit. Jag vill visst icke bestrida att den åtgärd, Utskottet tillstyrkt, kan i viss mån vara af behofvet påkallad och skulle äfven gjort mitt bästa att försöka gå derom uttalade önskuingar till mötes, helst en särskild hemställan att vara medgörliga blifvit ställt till skäningarne, men jag vill framför allt att frågan på grundlagsenligt sätt behandlas. Nu synes det mig otvifvelaktigt, att här är fråga icke blott om handel med ether- och sprithaltiga varor, utan äfven om handel med bränvin och andra spritvaror i allmänhet, och frågor af den beskaffenheten tillhöra, jemlikt grundlagen, Bevillnings-Utskottet att behandla och icke ett Tillfälligt Utskott. Ett Tillfälligt Utskott synes mig icke ega rätt att föreslå åtgärder, hvilka afse ordnandet af bränvinsförsäljningen.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Hvad nu beträffar de öfverklagade missbruken med utförsäljning genom kringresande handlande af mer eller mindre spritblandade s. k. Hofmans droppar, så tror jag, att saken skulle reglera sig sjelf, om åklagaremakten stälde sig gällande föreskrifter rörande bränvinsförsäljningen till efterrättelse. Försäljer en handlande droppar, försatta med, såsom här uppgifvits, ända till $\frac{3}{4}$ sprit, så bör ovilkorligen kronobetjeningen derom väcka åtal, och den felande blir i så fall helt visst fäld till ansvar enligt gällande bränvinsförsäljningsförordning, såvida ett sådant förhållande kan styrkas.

Med afseende å dylika droppars utlemnande från apotek och de missbruk, som dervid kunna ega rum, är förhållandet annorlunda. Dervid torde icke bränvinsförordningen kunna tillämpas, enär, jemlikt densamma, spritvaror under vissa vilkor få utlemnas från apoteken. Detta utgör således ett undantagsförhållande, och då klagomålen om de missbruk, som dervid ega rum, möjligen äro grundade, vill jag icke motsätta mig den del af Utskottets förslag, hvilken afser vidtagandet af åtgärder i detta afseende, utan förenar jag mig med Ola Andersson i Nordånå derom, att den underdåniga skrifvelsen *endast* må afse handeln å apotek med ether- och sprithaltiga varor.

Herr Samuel Johnson: För min del anser jag, att denna fråga aldrig behöft väckas på tal. Så vidt jag vet, utlemnas aldrig, åtminstone icke inom min ort, dylika sprit- eller etherblandade droppar från apoteket, utan att intyg från läkare eller kommunalstyrelsens ordförande uppvisas. Någon särskild lagstiftning i detta afseende för apoteken torde under sådant förhållande icke vara af behovet påkallad.

Att landthandlare utöfva detta yrke, att utskänka sprithaltiga drycker, har jag aldrig erfarit i mina trakter. Det är ganska ledsamt höra, att sådant eger rum uti rikets nordligaste provinser. Jag kan icke förstå annat, än att detta sorgliga förhållande beror på slapphet å kronobetjeningens sida. I min hemort skulle dylika missbruk utan tvifvel föranleda kronobetjeningen att befordra den felande till laglig näpst. Men om jag alltså är lycklig nog att tillhöra en ort, der de ifrågasatta åtgärderna icke behöfva vidtagas, så skall jag visst icke motsätta mig en skrifvelse i ämnet, då norrländingarne anse den nödvändig.

Herr Wedberg: Det är hufvudsakligast i anledning af Herr Sven Nilssons i Efveröd uttalade betänkligheter i afseende å det formelt riktiga af föreliggande frågas behandling och Herr Ola Anderssons anmärkningar mot Utskottets förslag, som jag begärt ordet. Emellertid tillåter jag mig förutskicka den erinran, att det förvånar mig, att Kammaren ansett sig böra uti en så jemförelsevis obetydlig fråga upptaga så mycken tid.

Hvad nu särskildt beträffar Utskottets föreliggande förslag, så måste väl herrarne medgifva, att, efter hvad som vid frågans senaste behandling här inom Kammaren yttrades, Utskottet icke gerna kunde inkomma en gång till med samma förslag, som förra gången; ty då

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

en återremiss egt rum i en viss riktning, så har väl Utskottet varit skyldigt att ställa sig Kammarens begäran till efterrättelse. Om frågan vid dess förra behandling antagits i dess då framställda form, så hade Kongl. Maj:t, enligt mitt förmenande, ingalunda varit — likasom han icke heller nu är — förhindrad att föreslå, hvad han anser lämpligast. Nu har emellertid, förra gången frågan förevar i Kammaren, blifvit upplyst och dels äfven inom Utskottet, att missbruket vid försäljningen egentligen utöfvas af kringvandrande landthandlande och att det från apotekarnes sida inskränker sig till att utlemna dropparne till dessa landthandlande, som sedermera sprida dem. Ehuru intet missbruk, så vidt jag vet, egt rum inom den ort jag tillhör, anser jag likväl, att man såsom representant icke uteslutande får se på den orts intressen, hvarifrån man blifvit vald, utan jemväl på förhållanden i andra delar af landet; och då nu norrländingarne begärt att få en skrifvelse aflåten till Kongl. Maj:t i det af Utskottet föreslagna syfte, anser jag, att det icke vore Kammaren värdigt att afslå en dylik hemställan.

För att nu återgå till hvad som egentligen föranledde mig att begära ordet, eller de formela betänkligheterna för den ifrågasatta skrifvelsens aflåtande, så har det velat synas en och annan, som om Utskottets förslag innebure en begäran hos Kongl. Maj:t om vissa föreskrifter för försäljning äfven af sprit. Då emellertid den apoteksvara, som benämnes "Hoffmans droppar", icke uppkommer utan genom tillsats med sprit, synes det mig, att Utskottet varit fullkomligt berättigadt att i sin kläm tala om handel med "*sprit- och etherhaltiga vätskor*." Ville man nu vara formkarl, skulle man icke, enligt min åsigt föreslå hvad Herr Ola Andersson hemställt, utan då borde man antingen uti skrifvelseförslaget stryka ut ordet: "*sprit- och*" eller ock i näst efter ordet: *sprit*, tillägga ordet "*försatta*."

Detta senaste uttryck anser jag vara lämpligast, för den händelse att Kammaren icke vill godkänna Utskottets förslag, och jag får därför vördsamt hos Herr vice Talmannen hemställa om proposition derå, att, i stället för orden "*sprit- och etherhaltiga vätskor*," i det föreliggande skrifvelseförslaget, må insättas orden: "*med sprit försatta etherhaltiga vätskor*."

Herr Engländer: Då missbruket af sprit- och etherhaltiga varor enligt min tro eger rum icke blott i de nordliga utan äfven de sydliga delarne af landet, får jag för min del tillstyrka en sådan skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, som Utskottet i föreliggande betänkande föreslagit, så framt icke detta, såsom här blifvit antydt, står i strid med grundlagens stadganden, enär jag vid detta senare förhållande vore mest böjd att förena mig uti Herr Ola Anderssons förslag.

Herr Rylander: När frågan första gången förevar i Kammaren, yttrade jag mig deröfver och framhöll, att uti min hemort ingen olägenhet i förevarande afseende försports. Jag finner därför olämpligt att i ämnet affärda skrifvelse till Kongl. Maj:t och motsätter mig förslaget härom jemväl på grund af formela betänkligheter, ty alla frågor om vilkoren för tillverkning af och handel med brännvin och

andra sprithaltiga varor höra ovedersägligen till Bevillnings-Utskottet, icke till Tillfälligt Utskott. Emellertid har Riksdagen redan fattat beslut i bränvinsfrågan, så att denna fråga om åtgärder mot missbruk vid handeln med sprit- och etherhaltiga vätskor icke kan af Bevillnings-Utskottet behandlas i sammanhang med bränvinsfrågan. Jag hade under sådana förhållanden trott att åtminstone allt som rör spritvätskor bort i skrivelseförslaget undvikas.

Ang. försäljning af sprit- och etherhaltiga varor.
(Forts.)

Vi hafva här hört det Tillfälliga Utskottets ordförande uppläsa en mängd intyg från läkare och andre personer. Jag må säga, mine Herrar, att jag till och med spårar litet egennytta uti dessa intyg, ty jag är fullkomligt öfvertygad, att herrar doktorer gerna skulle se, att all fri apoteksrörelse borttoges och att hädanefter ingenting finge från apotek utlemnas, annat än efter läkares recept.

En talare från bergslagerna har anfört ett exempel om en rättgång, föranledd deraf att en kringvandrande kolportör sålt s. k. Hoffmans droppar teskedsvis, men denne hade ej blifvit fäld. Att åklagaremakten skall befatta sig med sådana obetydligheter, synes mig verkligen vara att sila mygg och svälja kameler, och jag undrar visst icke, om domaren i dylika fall söker att, såvidt möjligt är, komma från saken.

Någon bestämd motvilja har jag ej mot den föreslagna skrivelser, men, som sagdt, befarar jag, att den kan föranleda åtgärder, hvilka lägga band på den fria apotekshandeln och tvinga allmänheten att vid behof af vissa varor, som tillhandahållas endast på apotek, men till sammansättning och bruk ej äro farligare än många andra varor, som utan särskild kontroll afyttras i handelsbodarne, vända sig till läkare för att erhålla recept. Jag tror derföre icke, att skrivelsern är nödvändig och nyttig eller skall leda till åtgärder, hvarmed allmänheten är belåten, och jag yrkar derföre afslag å Utskottets förslag.

Herr Törnfeldt: Då importen af ether är så stor, att den uppgått till 5,000 kannor på ett år, och denna import årligen växer med mer än 1,000 kannor, är det klart, att ett missbruk deraf eger rum. Om nu derjemte är konstateradt, att åtskilliga orter inom landet redan äro "etherbefängda", bör man väl söka förekomma, att hela landet blir "etherbefängdt," så mycket mer som denna ether smyger sig såsom en orm under helsoblommorna. Jag tror derföre, att "det är klokast att stämma i bäcken i stället för i ån", och hemställer sålunda vördsamt om bifall till Utskottets betänkande.

Öfverläggningen förklarades slutad. I öfverensstämmelse med derunder gjorda yrkanden, gäfvos propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick dels på de olika ändringsförslag, som Herrar Ola Andersson och Wedberg i sina nu afgifna yttranden framställt, dels ock slutligen på afslag; och som den förstnämnda af dessa propositioner blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kammarerna alltså bifallit Utskottets förslag; skolande jemlikt 63 § 3 mom.

Riksdags-ordningen, detta beslut, genom utdrag af Protokollet, delgifvas Medkammaren.

§ 4.

Föredrogos och biföllos Konstitutions-Utskottets utlåtanden:

N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring af 49 § Regeringsformen och 2 § Riksdagsordningen;

N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af 28 § Regeringsformen; samt

N:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förändrad lydelse af 22 § Regeringsformen.

Och hade Kammarkaren således antagit det i sistberörda utlåtande framlagda grundlagsändringsförslag att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 5.

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.*

Förekom dernäst till behandling Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om ändring af 5 § Regeringsformen.

Herr *A. O. Wallenberg* hade i en inom Första Kammarkaren afgifven och derifrån till Utskottet hänvisad motion (N:o 46) föreslagit, att åt 5 § Regeringsformen måtte gifvas följande förändrade lydelse:

“Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, *bland hvilka Konungen särskildt utser en att vara Statsminister och Statsrådets främste ledamot*; och ege Statsråden att allader förekommande ärenden öfvervara etc.“ hvarjemte Herr Wallenberg, i en sedermera till Utskottet ingifven skrift, till Utskottets bepröfvande i sammanhang med ofvannämnda motion, föreslagit, att Justitie-statsministerns högre värdighet måtte upphöra och han likställas med öfrige departementschefer, Utrikes-statsministern undantagen, samt att Konungens råd framdeles måtte komma att bestå af en Statsminister och främste ledamot af konseljen, en Utrikes-statsminister och chef för Utrikes-departementet samt åtta Statsråd, deraf två eller tre utan portfölj, detta beroende af Konungens skön att lemna eller icke lemna någon portfölj till statsministern.

I anledning af berörda motion hade Utskottet i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt:

att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling *dels* här nedan intagna förslag till förändrad lydelse för Regeringsformens 5 och 6 §§, nemligen:

§ 5.

Statsrådet skall bestå af tio ledamöter, *bland hvilka Konungen utnämne en att vara Statsminister och Statsrådets främste ledamot.*

Desse ega att alla i *Statsrådet* förekommande ärenden öfvervara. Ej må fader och son eller bröder på en gång vara ledamöter af *Statsrådet*.

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

§ 6.

Af *Statsrådets* ledamöter skola sju vara chefer och *föredragande*, hvar för sitt departement, nemligen:

Ministern för utrikes ärendena för Utrikes-departementet;

En chef för Justitie-departementet;

En för Landtförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för arméen.

En för Sjöförsvars-departementet, hvilken tillika vare Konungens rådgifvare i kommandomål för flottan;

En för Civil-departementet;

En för Finans-departementet; samt

En för Ecklesiastik-departementet.

Den närmare fördelningen af ärendena, departementen emellan, bestämmes af Konungen genom en särskildt utfärdad, offentlig kungjord stadga.

Bland de tre statsråden utan departement böra minst två hafva förvaltadt civil beställning.

Dels jemväl åtskilliga af Utskottet föreslagna förändringar i 11, 12, 26, 32 och 34 §§ Regeringsformen, 32, 33, 34 och 36 §§ Riksdagsordningen samt 1, 4 och 5 §§ Tryckfrihetsförordningen, hvilka förändringar endast rörde redaktionen och voro en oundviklig följd af de ändringar, som föreslagits i 5 och 6 §§ Regeringsformen.

Efter föredragning af den del utaf Utskottets förslag, som afsåg förändringar i Regeringsformen, begärdes ordet af:

Friherre von Schulzenheim, som yttrade: Ehuru jag för min del gillar syftet med Herr Wallenbergs motion och Konstitutions-Utskottets förslag i nu föredragna betänkande, likväl och då jag icke anser detta förslag vara fullständigt, begagnar jag den rätt § 55 Riksdagsordningen medgifver, att dertill föreslå ett amendement i form af motion, hvilken jag anhåller må blifva till Konstitutions-Utskottet remitterad, och ber nu få aflemna densamma.

Friherre von Schulzenheim afgaf derefter sin sålunda anmälda motion, hvori föreslagits ändring af 6 § Regeringsformen, i syfte att ett särskildt statsdepartement för jordbruk och kommunikationer måtte inrättas.

Vidare anförde:

Herr A. Rundbäck: Denna fråga har förut hos Riksdagen förevarit, men blifvit, såsom mig synes, på ganska goda skäl afslagen. Dessa skäl synas mig fortfarande ega sin giltighet; ingenting har sedan dess inträffat, som gjort behovet af denna grundlagsförändring större,

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

än det förut varit. Det första villkoret, grundlagen själf uppställer för antagandet af en grundlagsförändring, är, att denna förändring skall vara högst nödig, men detta kan icke sägas om den nu i fråga satta. Ty visst är, att hon icke uppuxit utur eget inhemskt behof eller har sin grund i några inhemska nationela traditioner; tvärtom, hon är ett lån utifrån, som lätt kan undvaras. I andra länder kan det vara nödigt att hafva en konseljpresident, som leder och öfvervakar det hela, antingen derföre att statens förvaltning är så invecklad, att för ledningen af det hela en högre enhet är behöflig, eller derföre att konungamaktens ställning der är en helt annan än här, eller derföre att der finnas utpräglade politiska partier, och regeringen sålunda måste vara en afspeglning af det för tillfället rådande partiet, eller också derföre att parlamentarismen med allt sitt tillbehör der är herskande; men hos oss är ingenting sådant för handen. Vår statsförvaltning är icke så omfattande, att för dess ledning någon konseljpresident behöfves; ej heller finnas — lyckligtvis — hos oss några så utpräglade politiska partier, att deras chefer behöfva hafva någon särskild plats inom regeringen; ej heller skall, vågar jag tro, det svenska folket, som hittills alltid varit vant att hafva en verklig konung, någonsin tillåta, att denna skjutes i skuggan utaf eu vice konung, hvilket ju den nye konseljpresidenten, förr eller senare, måste komma att blifva. Tvärtom, jag tror det vara en lycka för vårt land att kunna så länge som möjligt undvika denna konseljpresident och denna parlamentarism med ty åtföljande vexlingar. Nu är det visserligen sant, att denna grundlagsförändring vid första påseendet förefaller temligen obetydlig; men min öfvertygelse är, att så icke är förhållandet: dess betydelse ligger just deruti, att den utgör början till en serie af kommande grundlagsförändringar, som i väsendtlig grad skola förändra grundlagens nuvarande karakter. För att belysa detta, må det tillåtas mig anföra en liten berättelse från en amerikansk författare. Författaren talar deri om några tilldragelser inom en familj, hvaraf tydligen framgår mitt sätt att se saken. I familjen funnos, jemte mannen, hustru och tvänne vuxna döttrar. De qvinliga medlemmarne voro — såsom förhållandet plägar vara med fruntimmer i allmänhet — benägna för flärd och lyx. En dag begärde de af familjefadren, att han skulle köpa dem en ny matta för att lägga på golfvat, icke derföre att mattan behöfdes, utan derföre att andra hade en sådan och att den kunde erhållas för billigt pris. Han invände, att mattan icke behöfdes, ty den gamla var tillräckligt god, och afrådade från köpet, derföre att det skulle komma att medföra andra och större utgifter; men fruntimren fingo sin vilja fram; mattan köptes. Några dagar derefter bevisade de för honom att nytt öfverdrag på möblerna behöfdes, emedan det gamla icke passade till mattan. Sedan måste rummet omtapetseras. Derpå passade väningen icke längre; och då först fick man ganska riktigt veta hvad mattan kostade. Ungefär så skulle det, föreställer jag mig, gå, om vi finge en konseljpresident. Vi skulle då också snart få politiska partier, parlamentarism, interpellationer samt ombyten af regeringssystem m. m. Jag, för min del, anser deremot, att vi böra gå ganska varsamt till väga med våra

grundlagsförändringar och icke göra sådana i onödan. Grundlagen bör icke behandlas på samma sätt som en osäker klocka, på hvilken man jemt tummar och vrider, utan med mera varsamhet. Det har i mina ögon hos norrmännen alltid utgjort ett vackert drag att de hyst den aktning för sin grundlag, att de, om de gjort några ändringar i densamma, hellre vidtagit dem för sent, än för tidigt. Så tycker jag, att också vi böra göra. Af detta skäl och då, som nämndt, dylika förslag förut blifvit afslagna, yrkar jag för min del afslag å Konstitutions-Utskottets hemställan.

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Grefve Sparre: Då denna fråga för två år sedan här förekom, var jag en ibland dem, som uppträdde emot densamma, och jag har sedan dess icke ändrat åsigt. Jag anser nu, som då, förändringen förfelad; jag tror nu, som då, att den är öfverflödig, att icke säga skadlig. Jag är, såsom Herrarne torde veta, i allmänhet litet konservativ till mina åsikter, d. v. s. jag tillhör dem, som bekänna sig till den meningen: jag vet hvad jag har, men icke hvad jag får. Under en tidrymd af sextiofem år har vårt nuvarande konstitutionela samhällsskick, från att till en början hafva innefattat ganska ringa medgifvanden åt representationen, utbildat sig till den punkt der det nu befinner sig, och om hvilken det väl måste erkännas, att den ställning, representationen inom detsamma intager, än ganska betryggande. Men en sådan utveckling sker småningom. Intet snille, det må vara huru stort som helst, som uppställer en regeringsform, en statsförfattning, kan på förhand säga, huru förhållandena i en framtid skola gestalta densamma; ty detta är något som endast bestämnes af folkets medvetande, nationens allmänna bildning, deltagande i och sinne för allmänna angelägenheter, samt slutligen de tillfälliga omständigheternas inflytande i den ena eller andra riktningen. Men en sådan lugn utveckling af statslifvet är icke möjlig annorlunda än genom en konsekvent och följdriktig tillämpning af redan antagna grundsatser; och vi måste erkänna, att den utveckling, dessa grundsatser hos oss vunnit, i allmänhet varit tillfredsställande. En så beskaffad liten konstitutionel konflikt, till exempel, som den, hvilken vi häromdagen här bevittnade, bestämmer och preciserar i många hänseenden den ena statsmaktens ställning till den andra, genom de sålunda småningom uppkommande prejudikaten, och den säkerhet, som blir en följd deraf, att dessa sedermera i allmänhet följas, är afsevärd. Dylika prejudikat gifva trygghet åt grundlagen, säkerhet åt dess tillämpning och förekomma sådana klyftiga tolkningar af densamma, som kunna leda till, jag vet icke hvart.

I det yttrande, jag för två år sedan i frågan afgaf, antog jag för gifvet, att med den statsminister, man vill införa, man afsåg en sådan konseljpresident, som finnes i andra länder, — som samlade och, jag vill nästan säga, antoge en minister, — som ensam svarar inför representationen för ärendenas gång, och såmedelst de facto inkräktar på konungamakten och tillegnar sig förnämsta delen åtminstone af styrelsebestyren. Jag antog då, att svenska folket icke i allmänhet skulle vara benäget för en så beskaffad vice konung, och

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

att det hellre hade en konung, som styrde på i grundlagarne bestämdt sätt. Jag åberopade exempel, från såväl vårt eget land under frihetstiden som andra länder, på följderna af ett så beskaffadt parlamentariskt styrelsesätt — jag undantager dock alltid i detta fall England, hvars parlamentariska styrelsesätt utvuxit på fullt historisk grund samt är urgammalt och egendomligt för detta land -- och jag sade, att med undantag för detta land det parlamentariska styrelsesättet, efter min tanke, i flera andra länder icke befunnits nyttigt. Vi hafva alla i ganska friskt minne frihetstidens, för Sverige förnedrande period, förnedrande med afseende på den utrikes politik vi förde, förnedrande med afseende på de krig vi förde, och förnedrande jemväl i fråga om rikets inre styrelse, emedan partierna söndersleto hvarandra och ömsevis, då de voro vid makten, halshöggo de förnämsta ledarne för motpartiet. Jag förestälde mig, att denna profbit på det parlamentariska styrelsesättet icke smakade Sverige, och att vi deraf haft nog. Man svarade mig då, att jag hade hyst alltför stora farhågor, sett alltför stora följder af förslaget. Jag tillstår, att, om jag läser detta förslag sådant det här företer sig, jag skulle kunna säga detsamma. Här talas endast om, att en statsminister skall utnännas; men skälen därför äro så ytterst kort anförda, att jag egentligen icke får reda på någonting rörande institutionen i öfrigt. Det egentliga skälet är, efter hvad jag kan se, att Konungen vid val af chef för justitie-departementet kan erfara olägenheter deraf, att denna befattning nödvändigt skall tillhöra innehafvaren af första platsen i Konungens råd; men jag måste säga, att för närvarande innehafvandet af första platsen i Konungens råd, icke, efter min uppfattning, är förenadt med så synnerliga svårigheter, att jag deraf ser några hinder möta för Kongl. Maj:t att finna en lämplig person för att mottaga justitieportföljen.

En annan sak vore, om, på sätt jag äfven förra gången yttrade, meningen skulle vara att göra denna minister till konseljpresident. Någon antydning derom finner jag visserligen icke här. Här står endast, att han skall vara statsminister. Hvad han skall göra, det kan jag icke se, och det beror dock på, hvad ställning man vill gifva honom. Är meningen, att han skall blifva ett slags regent, eller skall han icke blifva det? De, som förra gången mot mig uppträdde till försvar för förslaget, påstodo, att detta *icke* var meningen; men då frågar jag: hvartill tjänar då institutionen? Är åter meningen att han skall blifva det, så frågar jag: är denna persons ställning öfverensstämmande med grundlagen? Grundlagen säger, att Konungen skall styra riket på sätt Regeringsformen innehåller, d. v. s. han skall inhemta råd af sitt statsråd, som är ansvarigt för de råd och upplysningar, det meddelar, och hans beslut skall hafva kontrasignation af vederbörande föredragande, hvilken, om han finner beslutet stridande mot grundlagarne, är skyldig att vägra kontrasignation. Denna ställning skulle Konungens rådgifvare hädanefter, i fall förslaget antoges, innehafva likasom de för närvarande innehafva den. Hvad skall då statsministern hafva att göra? Skall han kontrasignera alla besluten? Nej, ty det skall vederbörande departementschef göra. Skall han utöfva något inflytande på departementscheferna? Nej, desse blifva fortfarande ansva-

rige inför Konstitutions-Utskottet och Riksdagen för beslutet. Men skall han kanske hafva ledningen af ärendena i dess helhet? Om han icke skall få större makt än han i detta förslag fått, så blir den, såvidt jag kan finna, ingen, ty deri förekommer icke ett enda ord om hvad han skulle hafva att göra.

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Men hvilken befattning kan då denne statsrådets främste ledamot komma att få? Jag började med att säga, att det konstitutionela samhällsskicket utbildat sig småningom, att det är häfden och prejudikaten som bestämma statsmakternas inbördes förhållande till hvarandra. Här finnas icke några antecedentia, ty en sådan statsminister har icke hittills funnits. Det är en ny aera, som börjas med införande af denna institution. Det beror således på, hvilken tolkning man i framtiden vill gifva de orden: statsrådets främste ledamot.

Jag påminner mig lifligt min studietid i Upsala, hvarunder jag med spänd uppmärksamhet afbörde hvad den då ännu lefvande landshöfding Hans Järta, författaren till 1809 års grundlag, hade att i detta ämne andraga. Under debatten angående dechargefrågan häromdagen yttrade en talare, Herr Ola Andersson, att man, vid jemförelse mellan Järtas och det förut af landshöfding Håkansson utarbetade grundlagsförslag, måste erkänna det förstnämnda vara mera demokratiskt. Detta är sant. Såsom Herrarne känna, hade Järta vid 1800 års riksdag afsagt sig adelskapet; till den grad var han genomträngd af de jemlikhetsgrundsatser, som vid denna tid utströmmade från Frankrike och derifrån spridde sig kring hela Europa. Järta var demokrat, och det var i högsta grad intressant att höra hans uppfattning af ställningen i Sverige, af de grunder, hvaruppå han ansåg, att vårt statskicks borde byggas, samt hurusom han ansåg våra politiska fri- och rättigheter betryggade genom 1809 års grundlag. Den tid jag samtalande med honom i detta ämne var just under 1840—1841 års riksdag, vid hvilken väcktes det förslag angående departementalstyrelsens införande, hvilket sedan vid 1844 års riksdag blef lag. Vi samtalande härom många gånger, och han nämnde dervid, att egentliga orsaken hvarför man, den tid, då vår nuvarande grundlag stiftades, icke ville antaga ministrar utan i deras ställe statssekreterare, hvilkas samhällsställning vore mer underordnad, bestod deruti, att, såsom han uttryckte sig, de, som intaga de förnämsta platserna i samhället, såsom ledare af allmänna ärenden, så ofta blifva föremål för afund. Detta ville man undvika och tillsatte dertill statssekreterare, hvilka stodo ett trappsteg lägre i rang än ministrar, men hade ungefär samma makt som dessa. Såsom Herrarne veta, hade dessa statssekreterare till en del samma befattning som de nu varande departementscheferna; de voro föredragande i konseljen, men egde icke att deltaga i beslutet; de voro således i ungefär samma ställning som revisionssekreterarne i högsta domstolen. Såsom bekant, anser en fransysk författare afunden vara en bland människans största synder. Hans Järta var af samma åsigt, och ville, så vidt möjligt, skydda dessa embetsmän dertill.

En senare tid har fått en annan åsigt, ministrarne äro också numera, såsom vi se, föremål för anfall och sitta stundom, såsom härom-

Om ändring
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

idagen sades: "på de anklagades bänk, hvilken, besynnerligt nog, ofta eftersträfvats af åklagarne sjelfva." Om nu dessa 10 statsråd ha svårt nog att stå emot de choquer för hvilka de så ofta äro utsatta, så förmå de likväl detta bättre än om vi höja upp en enda bland dem på en piedestal af högre rang och betydighet. Ty derigenom skall han mera utsättas för afunden, anspråken på honom skola växa, och det torde blifva honom omöjligt att motsvara alla de förväntningar som ställas på honom. Svenska representationen har icke heller, såsom t. ex. den franska nationalförsamlingen under kejsartiden, behof af någon särskild "*ministre orateur*", som icke har annat göra än hålla granna tal. Vi älska i allmänhet mera handling än tal. Det statsråd, om hvilket vi erfara, att det med nit och skicklighet sköter sitt embete, skola vi, såsom jag tror, värdera fullt ut lika mycket som den, hvilken väl lägger sina ord i Kamrarna.

Jag tror således, att en så beskaffad talareminister vilja vi icke hafva. Jag tror också, att ministrarne bättre hvar och en för sitt departement ansvara för regeringen än om en ensam skulle ansvara för alla departementen. Eu så beskaffad konseljpresident eller statsminister — förutsatt, att det ligger någon mening uti detta stadgande; att man icke endast för ro skull satt in en statsminister, som skall vara regeringens främste ledamot, utan att man vill införa någonting motsvarande konseljpresidenten i öfriga länder — en sådan konseljpresident eller förste man i konseljen, som skall bilda en ministèr, sammanhålla den och förståndiga dess ledamöter, när de skola afträda, är alldeles nödvändig i länder, der ministèrförändringar tidt och ofta äro att förvänta, men jag har den föreställning, att vi i Sverige ej befinna oss i sådan belägenhet. Jag har den öfvertygelse, att så som vår regering är beskaffad med afseende å de göromål, som åligga densamma — så länge en icke obetydlig del af civila besvärsmålen afgöres hos Kongl. Maj:t — jag har den öfvertygelse, säger jag, att inom en sådan ministèr behöfvas öfvervägande insigter i de värf, som skola handläggas, och att ett tidt och ofta inträffande ombyte icke kan annat än vara för ärendena skadligt. Ty det är klart, att den kontinuitet, den konsekvens i tillämpning af lagar, som för hvarje land är nödig och önskelig, icke är möjlig, om statsrådets ledamöter ofta ombytas.

Jag föreställer mig också, att representationen icke och särskildt ej Andra Kammaren önskar dylika täta ministerombyten. Jag tror att, såsom t. ex. för några dagar sedan inträffade, Kammaren kan lyfta fingret mot Statsrådets ledamöter och säga: "akta vår beskattningsrätt!" Jag tror, att Riksdagen kan göra en erinran till dem om hvad deras frid tillhör, utan att dermed vilja, att de skola gå sin väg, och jag styrkes i denna föreställning af hvad som då skedde.

Om således — med afseende å ärendenas beskaffenhet och med afseende jemväl å den uppfattning jag har af Kammarens lynne och åsigter — detta täta ombyte af konseljledamöterna icke är lämpligt, då är ju icke heller denne konseljpresident så nödvändig, ty hans första åliggande är ju att bilda ministèr. Helt annat är förhållandet, t. ex. i England, der två bestämdt begränsade partier stå emot hvar-

andra. Herrarne känna detta lika så väl som jag. Det hände mig, då jag en gång reste i Skottland, att jag derunder kom i samtal med en farmer, och jag hade ej hunnit tala med honom i 10 minuter förrän han underrättade mig att han var en tory. Tories och Whigs hafva i sekler stått emot hvarandra och skiftesvis setat vid styret. När den förste mannen af det ena partiet sitter i konseljen, så har han inom parlamentet sin bestämda plats, under det ledaren af det motsatta partiet har sin, och, när ministerombyte inträffar, intager denne konseljpresidentens plats och konseljpresidenten oppositionschefens. Vi skola således icke taga förebilder af de egendomliga förhållandena i detta land, der parlamentarismen slagit djupa rötter sedan århundraden tillbaka. Vår konstitution är icke mera än 65 år gammal. Det kan hända, att en gång äfven i vårt land partierna intaga en så bestämd ställning som i England, och då skulle jag måhända, om jag lefde, förorda en institution sådan som den föreslagna. Men ännu är det icke så, och under sådana förhållanden anser jag det icke vara rådligt att påskynda ärendenas riktning i en ström, som måhända icke är den rätta.

Jag är rädd att besvåra Herrarne med min vidlyftighet och vågar derföre icke fortsätta längre. Jag skulle kunna hafva mycket att säga i denna sak, emedan jag tror, att den har ett väsentligt inflytande på vårt lands utveckling. Jag tror för min del att den utveckling, hvartill vi hunnit under dessa 65 år, att Sveriges ställning under denna tid varit så glädjande i jemförelse med de stormar och olyckor vi under föregående tider genomgått, att den industriella och kommersiella utveckling, vi under denna tid hunnit, varit så glädjande, att jag måhända är nog betänksam att rubba den nuvarande sakernas ordning; och då vi befinna oss i en så lycklig ställning — och vi kunna ju icke neka, att så är förhållandet, synnerligast då vi jemföra oss med andra, af krig och elände hemsökta länder inom Europa — må ingen då undra, om under sådana förhållanden man är varsam och ytterst betänksam att taga ett steg som åtminstone *kan* — medgifvom det — medföra följder som icke kunna beräknas. Ty, mine Herrar, jag upprepar det, det snille finnes icke, som kan förutse följder af en reform i samhällsordningen, derföre att man icke vid en sådan reform eger några prejudikat att hålla sig till.

Jag har läst Konstitutions-Utskottets betänkande vid 1874 års riksdag och jag tillåter mig att uppläsa några ord ur en reservation till detta betänkande:

“Den tredje hufvuddelen af Utskottets förslag måste, om den eger någon vikt, komma att utöfva en mycket väsentlig och, som jag tror, alldeles icke gagnelig inverkan å vårt hela samhällsskick. Jag har börjat ställa i tvifvel, om förändringen är viktig eller icke; ty detta beror af den olika ställning, som den nye statsministern kan komma att inom Regeringen intaga. Skall den endast innefattta att vara ordförande i Statsrådet, då Konungen ej är närvarande, eller vid ärendenas förberedande behandling derstädes, då erhåller statsministersbefattningen visserligen ingen särskild betydelse; men den kan då, utan fara att ej blifva ordentligt skött, men med bättre utsigt att kunna tillbaka-

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

Om ändring
5 och 6 §§
Regerings-
formen
(Forts.)

i hålla täflan om främsta platsen eller största makten, lika gerna hädan-
eiter, såsom hitintills, vara anförtrodd åt Justitie-departementets chef.
Helt annorlunda ställer sig deremot förhållandet, om genom den nya
institutionen, antingen redan från början eller under dess utveckling,
statsministern blir Statsrådets icke blott tillfällige ordförande utan
ständig verklige chef, som i sådan egenskap framstår både inom re-
geringen och inför såväl representationen som hela folket. Ty, om den
ministèr, hvori han är chef, eller den konselj, hvori han är president,
med fullständig tillämpning af det så kallade parlamentariska systemet,
alltid bildas af ledarne för det flertal, hvars meningar råda inom re-
presentationen, då blir det han — statsministern — som, såsom dessa
ledares ledare, genom det herrskande flertalets makt och vilja, i verk-
ligheten blir landets regent; och detta tror jag icke öfverensstämma
hvarken med forna tiders erfarenhet om hvad som är oss nyttigt, eller
med vår nu gällande, med det tryggande stödet af en stark och sjelf-
ständig konungamakt försedda samhällsförfattning, eller med vår rätt
förstådda framtida välfärd.“

Detta är också min mening. Jag befarar, att man under sken af
en obetydlig förändring inför en institution, om hvars betydelse man
för närvarande icke har någon aning och hvars följder man icke kan
beräkna.

Men, om Herrarne säga: “detta är skuggräddsla, skrämskott; det
har icke någon grund; meningen är endast, att få en främste ledamot i
konseljen“ — då frågar jag: hvartill skall hela saken tjena? Tro Herrarne
icke, att inom ett samfund af tio personer den utmärkta skickligheten
den stora förmågan, det skarpa omdömet af sig sjelf skall göra sig
gällande? Jo, säkert! Hafva Herrarne någonsin sett, att inom en kor-
poration af tio personer, den, på hvilken försynens hand satt chefens
insegel, icke också blir chef? Nej, säkerligen icke! Och jag kan icke
se, att han blir bättre, om Konungen prickat ut honom *innan* han
pröfvat hans egenskaper. Låt dessa tio män sjelfva erkänna, hvilken
bland dem, som skall hafva främsta rummet; de begå icke misstag;
men en Konung kan begå ett misstag, och det skulle kunna inträffa,
att den, som känner sig öfverlägsen i egenskaper den af Konungen
utsedde, icke skall finna sig vid att subordnera under den, hvars un-
derlägsenhet han inser och denne sjelf nödgas för sig erkänna. Jag
påstår således, att man gör mycket litet nytta genom att ålägga
Kongl. Majt att på förhand utse en sådan person bland dem, med
hvilka han icke ännu idkat det närmare umgänge att han kan känna
deras egenskaper, och jag är öfvertygad, att, då han någon tid arbetat
tillsammans med dem, det alltid blir en som genom sina egenskaper
kommer att intaga främsta rummet och med hvilken Konungen före-
trädesvis kommer att rådföra sig.

Slutligen — och dermed vill jag ända mitt föredrag, för hvilket
jag ber Herrarne om ursäkt för den händelse att det blifvit alltför
tröttande — uppberar jag hvad jag sagt förut, att en sådan person
som den föreslagne statsministern, uppställd på en piedestal bredvid
Konungen, förr eller senare skall växa öfver denne. Eller är det icke
sant, att, om Herrarne i den gamla institutionen, som har historiens

häfd för sig, insätta ett nytt och kraftigt verk, bestående af det ledande partiets ledares ledare, vi då få en makt, som öfverstiger Konungens. Det kan väl häuda, att denne skulle kunna gifva konseljen en viss styrka, om han verkligen vore en öfverlägsen talang, men jag tror icke, att talangfulla män, passande för en sådan ställning, äro så lätta att finna. Det är derföre bäst, som det står i Havamal, att en skall vara den högste och honom skola de andra lyda.

Jag tror icke, att det svenska folket, vant, som det är, vid konungamakten, skall erkänna denne statsministers företråde framför den för oss traditionela makten, och jag betviflar, att det parti som tillfälligtvis är i minoriteten, skall med undergifvenhet och tålmod foga sig deri, att makten utöfvas af det motsatta partiets ledares ledare.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag yrka afslag å Utskottets utlåtande.

Efter det att dessa yttranden afgifvits, hemställde Herr vice Talmannen, att, när den redan under föredragning varande delen af Utskottets förslag stode i ett oskiljaktigt sammanhang med de af Utskottet föreslagna ändringar i Riksdags-ordningen och Tryckfrihetsförordningen, sistnämnda delar af förslaget nu jemväl måtte få gemensamt med den förra behandlas; hvilken hemställan bifölls; och lemnades derefter ordet till

Grefve Björnstjerna: Äfven jag anser, i likhet med den föregående talaren, att man icke onödigtvis bör tumma våra grundlagar; jag har alltid försvarat denna sats. Jag har derföre noga sökt göra mig reda för, huruvida den nu föreslagna grundlagsförändringen må vara nyttig och gagnelig. I motsats mot de båda siste ärade talarne har jag trott mig finna, att den verkligen så är. Man har här sökt framhålla de förfärliga vådor, som skulle uppstå, om Utskottets förslag antoges. Man har högt ordad om den "förderliga parlamentarism", som derigenom skulle uppstå. I förbigående får jag säga, att jag icke alls är rädd för detta onda. Jag tror, att talet derom är en tom ordstrid, vid hvilken man icke bör fästa någon särdeles vikt. Parlamentarism är, enligt min uppfattning, en gifven följd af hvarje konstitutionelt samhällsskick. Deremot håller jag före, att de vådor den siste ärade talaren påpekat, såsom ledande till en ny frihetstid, icke alls äro att befara. Vi lefva icke under 1720 års Regeringsform icke heller under någon Ständer- eller namnstämpelstyrelse, konungamakten hvilat nu på en helt annan och säkrare grund, än då var händelsen. När så är förhållandet, torde icke heller tillsättandet af en Statsminister eller förste man i konseljen kunna antagas medföra någon af de vådor, som drabbade vårt land under frihetstiden.

Man har sagt, att denne Statsminister skulle blifva ett slags vicekonung, som komme att ställa den verkliga Konungen i skuggan. I Preussen, der väl ingen vill påstå, att konungamakten är svag, finnes likväl en sådan ministerpresident. Jag tror, att han sköter regeringen öfver så väl Preussen som hela Tyska Riket på ett sätt, att icke

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

konungamakten åtminstone behöfver klaga deröfver. Deremot förefaller det mig, som om bibehållandet af den ställning, som för närvarande här eger rum, icke kan verka annat än försvagande på konungamakten. Eller månne det kan för denna vara fördelaktigt, att den ena efter den andra af de propositioner, som af Kongl. Maj:t aflåtas till Riksdagen, hit inkomma åtföljda af nästan lika många reservationer, som antalet af Statsrådets ledamöter. Ingen kan försvara ett så abnormt förhållande. För konungamaktens eget anseende vore det väl då bra mycket bättre, om vi hade en homogen ministèr, der alla stodo som en man för hvarje vigtigare förslag.

Man har frågat, hvad Statsministern skulle göra, om han ensam skulle ansvara för ärendenas gång. Nej, detta har ingen yrkat. Han bör endast, om jag så får säga, gifva färg åt ministèren samt utgöra sammanhållningslänken mellan Statsrådets öfrige ledamöter. Detta är i min tanke nödvändigt och kan icke medföra någon inskränkning i Konungens prerogativ, enär Statsministern innehar sin plats endast på grund af Konungens förtroende och just jemt så länge han åtnjuter detta. Då jag således icke inser att förslaget kan medföra några vådor, men deremot finner det ur många synpunkter vara både nyttigt och nödigt, inskränker jag mig till att yrka bifall till det-samma.

Herr Nils Larson i Tullus: Herr vice Talman! Jag tror, att de två förste talarne, i synnerhet den andre i ordningen, hafva i ifvern att söka åstadkomma afslag å Utskottets betänkande, velat gifva åt den föreliggande frågan vida större dimensioner, än den verkliga i och för sig har. Den andre talaren i ordningen yttrade sig vidt och bredt om förhållanden, som stå alldeles utom saken. Han talade om införande af en vådlig parlamentarism, om det för landet skadliga i tätta ministèrombyten, om partiställningen i England och andra länder, om vådan af att sätta bredvid Konungen en person, som snart nog skulle tillvälla sig en god del af Konungens makt, med mera dylikt, som icke med saken har något att skaffa. Jag skall derföre försöka att med några högst få ord återbringa saken inom sina behöriga gränser och ej företaga mig att ingå i svaromål på hvad de två förste talarne sagt mera än hvad jag redan gjort.

Jag skulle tro, att det är en för oss alla temligen känd sak, att, förhållandena hos oss hafva utvecklats sig derhän, att, utan att något stadgande i grundlagen derom finnes, det i Statsråds-kollegiet bör finnas en person, som, så att säga, representerar den sammanhållande principen. Det har också, utan att vara i grundlagen föreskrifvet, af sig sjelf kommit till stånd en institution, som kallas statsrådsberedning, och kanske har just i sammanhang med denna institution den befattning, som tillhört Statsrådets främste ledamot, också uppkommit. Till denna befattning har hittills icke kommit i fråga någon annan, än den, som af grundlagen blifvit satt till Statsrådets främste ledamot, nemligen Justitiestatsministern, hvilken haft och har högsta rangen. Vi hafva således för närvarande en statsminister med de funktioner, icke mera och icke mindre, såsom Utskottet i sina motiv ådagalagt, än de, som skulle

tillhöra den statsminister, hvarom fråga nu är. Saken reducerar sig således helt enkelt dertill, huruvida det gifvet är bättre, att den ledande personens funktioner äro förenade med innehafvandet af justitieportföljen, eller om det icke är bättre att Konungen eger att till främste ledamot i konseljen utnämna hvilket Statsråd han vill. utan afseende derå om han innehar portfölj eller icke. Det bör väl vara temligen klart, att det icke alltid är gifvet, att en person, som innehar både duglighet och vilja att innehafva justitieportföljen, må vara den lämpligaste att utöfva de funktioner, som den främste statsrådsledamoten skulle utöfva, och det nu föreliggande förslaget går alldeles icke ut på något annat, än att gifva Konungen frihet att till den ena eller andra befattningen utnämna den, som han finner lämpligast. Jag kan icke finna, att deri ligger något, som kan leda till konungamaktens försvagande, utan tvärtom till dess stärkande.

Jag vill tillägga, att i Första Kammaren hafva anförts betänkligheter emot antagande af förslaget — betänkligheter, som skulle bestå deruti, att för närvarande i den Regering, som jemlikt 7 § Riksakten för visst fall skall sammansättas utaf tio Statsråd från hvartdera riket, skall svenske Justitie-statsministern alternerande med den norske Statsministern föra ordet, och att, då vid en omröstning inom en sålunda sammansatt Regering rösterna falla lika på olika meningar, den, som för tillfället är ordförande, skall ega bestämma utslaget. Det skulle, säger man, vid sådant förhållande låta tänka sig, att Norge måhända icke gerna skulle se, att vi i Sveriges Regeringsform inlade någon förändring, som kunde leda derhän, att svenske Statsministern, hvilken skulle kunna komma att fungera såsom ordförande i omfördälda interimsgovernment, icke vore jurist, eller, med andra ord sagdt, att man, då Riksakten bestämmer att ordet skall föras utaf svenske Justitie-statsministern turvis med den norske Statsministern, icke gerna såge, att vi uti Regeringsformen gjorde någon ändring, som icke alldeles öfverensstämde med bestämmelserna uti Riksakten. Härvidlag tror jag emellertid icke att saken är värre, än då vi i Sverige genomförde representationsförändringen, upphäfde Rikets Ständer och införde Riksdagen, fastän uti Riksakten står att tronföljareval skall verkställas af deputerade utaf Rikets Ständer, för så vidt Sverige angår. Något missnöje från Norges sida öfver den nyssnämnda förändringen har alldeles icke afhörts, och man har icke heller hört, att till följd af förändringen något behof uppstått att förändra det i Riksakten förekommande uttrycket "Rikets Ständer" till uttrycket "Riksdagen"; utan man har nöjt sig med den i 49 § Regeringsformen intagna allmänna förklaring, att de rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma efter representationsförändringen Riksdagen. Då skulle väl också de åligganden, som i detta hänseende förut tillkommit Justitie-statsministern, efter den ifrågasatta förändringen tillkomma den Statsminister, som då blefve svenska Statsrådets främste ledamot, så att jag icke heller i detta afseende kan finna några betänkligheter emot förslaget.

För min del får jag vördsamt yrka bifall till Utskottets förslag.

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Ola Jönsson i Kungshult: Åtskilliga anmärkingar hafva gjorts emot Usskottets förslag, men sedan nu Herrar Grefve Björnstjernerna och Nils Larson yttrat sig, återstår ofantligt litet att besvara. Den förste talaren, som yttrade sig, ansåg den ifrågasatta förändringen icke vara nödig: en dylik grundlagsförändring kunde vara behöflig i andra länder, men hos oss alldeles icke. Märkvärdigt, om icke äfven hos oss det vore behöfligt och nyttigt, om sammanhållning inom konseljen Statsråden emellan kunde åvägbringas. Jag tror denna sammanhållning vara lika nödig och nyttig som hvilken annan förändring som helst.

En annan talare, Herr Grefve Sparre, ansåg förändringen öfverflödig, om icke rent af skadlig; och han trodde en dylik minister-president skulle blifva en vice konung, hvilken komme att inkräkta på konungamakten. Huru Herr Grefven kan komma till ett sådant resultat, är för mig ofattligt. Jag tror tvärtom, att denna förändring skulle stärka konungamakten. Under alla omständigheter skulle det väl vara gagneligt för Konungen att hafva en person, till hvilken han i alla förekommande fall kunde vända sig.

Herr Grefve Sparre yttrade vidare, att den, som sålunda komme att intaga främsta platsen, lätt kunde blifva ett föremål för afund. För min del tror jag icke något sådant bör kunna inträffa. Jag tror, att de män, hvilka huggas med Konungens höga förtroende att vara hans rådgifvare och sålunda bekläda rikets högsta embeten, skulle vara personer, upphöjda öfver någonting så lågt, som det man kallar afund i sig sjelf är; det är icke gerna tänkbart, att afunden skulle få insteg hos sådana män. Dessutom, om det verkligen vore fallet, att afund rådde emot den, som innehade främsta platsen, så är detta ju ingenting annat, än hvad som redan nu kan ega rum. Ty jag ber få fästa uppmärksamheten på, att efter nuvarande förhållanden är det Justitie-statsministern, hvilken innehar den främsta platsen, och således har ju han, lika bra som andra, kunnat vara föremål för afund, men någonting sådant har jag icke hört varit fallet.

Emellertid har man velat tillägga förändringen en betydelse, som den i sjelfva verket icke har och omöjligen kan hafva. Man har velat se den af en omfattning, som är alltför stor, då förändringen, som sagdt, i sig sjelf icke är så betydlig. Ty hvad är det egentligen man åsyftar med förändringen? Jo, ingenting annat, mine Herrar, än att Kongl. Maj:t skulle komma i tillfälle att öfverflytta den maktställning, som nu egentligen tillkommer Justitie-statsministern, på den ledamot af Statsrådet, som kunde innehafva de egenskaper, hvilka gjorde honom företrädesvis lämplig att såsom premierminister vara den främste mannen i Statsrådet.

Man har emellertid inom Utskottet ansett den föreslagna förändringen så vigtig och så nödig att genomföra, att icke en enda röst inom Utskottet höjt sig deremot. Det kan gerna vara, att Herrarne icke tillägga utskottsledamöternes omdöme i allmänhet någon vigt och betydelse, men jag får då nämna, och jag tror mig icke gå grannlagheten för nära, då jag nämner, det en ledamot af Konstitutions-

Utskottet, hvilken under loppet af många år suttit vid Konungens rådsbord, och hvilken just är en man, hvars ord i detta fall borde ega någon betydelse genom den erfarenhet han förvärfvat rörande hvad behöfligt och gagneligt är, just denne ledamot, säger jag, har på det varmaste uppträdt för förslaget, och sjelf har han vid en föregående riksdag, eller år 1872, väckt en lika beskaffad motion om ändring uti den föreliggande paragrafen.

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Alltså, och då inga väsendtliga anmärkningar emot förslaget blifvit gjorda i formelt hänseende — om jag icke alltför mycket misstager mig, var just formens bristfällighet anledningen till att ett likartadt förslag blef vid 1868 års riksdag afslaget — samt då ett sådant förslag deremot bifallits i denna Kammare vid tvänne följande riksdagar, nemligen åren 1872 och 1874, ja, till och med vid 1872 års riksdag i båda Kamrarne, ehuru det af andra skäl icke blef till grundlag upphöjdt, då så är, vore det ganska besynnerligt, om icke denna Kammare biföll förslaget denna gång.

Då, såsom jag sagt, de anmärkningar, som gjorts emot formen, icke äro af beskaffenhet att böra föranleda ett afslag, och då jag anser förändringen vara högst nödig och nyttig, så får jag för min del anhålla, att Kammaren behagade gifva sitt bifall åt det föreliggande förslagets antagande såsom hvilande till grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag.

Herr Gumælius: Sedan i denna fråga yttranden afgifvits utaf ledamöter af centern, af landtmannapartiet och äfven på Utskottets vägnar, så torde det likaledes tillåtas en alldeles utanför stående att yttra sin oförgripliga mening. Jag kan härvid fatta mig kort, då jag hänför mig till den utredning, som redan lemnats, och då härtill kommer, att förslaget blifvit enhälligt tillstyrkt af Konstitutions-Utskottet — ett Utskott, som ju för öfrigt icke plägar allt för mycket i brådkastet tillstyrka någon ändring — samt då jag tillika erfarit att några af de mest betänksamma ledamöterna af Första Kammaren uppträdt och förordat förslaget, hvilket nyss blifvit af den nämnda Kammaren med en öfverväldigande röstöfvervigt antaget. Under sådana förhållanden föreställer jag mig, att äfven inom denna Kammare de farhågor, som ett par ärade talare sökt mot förslaget uppväcka, icke torde få anses alltför afskräckande.

För öfrigt, äfven om jag hyst någon tvekan, så togs jag derur genom den förste talarens anförande. Han talade i ett bildspråk, som för okonstlade naturer eger så mycket tilltalande — de förstå en sak bättre, när den lemnas dem i bilder; — han talade om, huruledes man lade på en ny matta i ett hus, och att foljden deraf blef, att hela våningen snart behöfde omtapetseras. Ja, mine Herrar, ny matta lades på hos oss den 7 och 8 December 1865. Sedan dess hafva också redan åtskilliga omtapetseringar egt rum; både denna sal och förmaket hafva blifvit omtapetserade, och då torde det väl nu vara riktigt, att turen äfven kommer till kabinettet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

Grefve Sparre: På sätt jag i mitt första anförande nämnde, är det verkligen så beskaffadt med denna fråga, att, om man säger, att den är vigtig, så svaras: "nej, den är af alldeles ingen betydelse;" och om man säger, att den icke är vigtig, så får man till svar: "jo, den är af största vigt." Grundlagen säger ju, att inga andra förändringar af densamma böra tillstyrkas, än sådana, som befinnas vara högst nödiga och nyttiga. Nu har en ärad representant ifrån Skåne nyss sagt, att det vore ofattligt, att jag lade så mycken vigt på denna sak, emedan det icke vore förändring, vet icke jag, likasom att egenskapen af Regeringens främste ledamot, som för närvarande skulle vara förenad med chefskapet för Justitie-departementet, skulle tilläggas den ledamot af Statsrådet, som af Konungen blefve utsedd att vara statsminister. Såvidt jag vet, förekommer icke uti grundlagen något ställe, der det säges, att Justitie-statsministern är den främste ledamoten af Regeringen, utan det är just genom den nu föreslagna ändringen af 5 § Regeringsformen, som detta begrepp skulle i grundlagen införas, och, hvad som ligger deruti, vet icke jag, likasom jag tviflar på, att någon af Herrarne har det riktigt klart för sig. Den ene säger att det af Utskottet framställda ändringsförslaget innebär mycket; andra åter förklara sig anse detsamma betyda föga. Jag, som emellertid tänkt mig förslaget innebära något, har trott, att man hos oss vill gifva konseljpresidenten samma betydelse som han har i andra länder — och ingen torde väl förneka, att ju icke konseljpresidenterna i andra länder innehafva en vigtig plats och utöfva det största inflytande på de allmänna ärendena; — ja, det är ej långt ifrån att de utöfva nära nog konungens makt!

Huru det härutinnan förhåller sig med Konstitutions-Utskottets nu föreliggande förslag till förändring af statsrådets sammansättning torde vara ganska svårt att afgöra. Vid första påseende ser nemligen förslaget verkligen ganska oskyldigt ut. Det börjar med att af de tio Statsråden en skall "vara Statsminister och statsrådets främste ledamot." Men hvad betyda väl dessa ord, hvarpå, enligt min mening, alltsammans beror? Icke lära väl de, som vilja gifva nämnde embetsman en sådan betydenhet — icke lära väl de, säger jag, tveka att gifva dessa ord: *Statsrådets främste ledamot* den tolkning, som de finna med förhållandena och sina egna önsknings mest öfverensstämmande. Nej! utan tvifvel vilja de tilldela honom samma makt och myndighet, som innehafvaren af motsvarande höga befattning i utlandet innehar.

Den värde talaren på stockholmsbänken förmenade att premierministerbefattningen för Tyskland medfört så stora fördelar. Jag ber likväl att härvid ännu en gång få erinra, hurusom Tysklands nuvarande premierminister började sin bana såsom sådan med ett grundlagsbrott och avslutade den med tre stora europeiska krig. Tänkte vi i Sverige på dylikt, så kunde vi visserligen behöfva en konseljpresident. Men som vi icke tendera åt det hållet, utan väl önska att under fredliga värf få utveckla oss, så göres oss icke behof af sådana kraftåtgärder, som Tysklands premierminister visat sig kunna utöfva.

Man har vidare velat framhålla, hvilken skillnad det är mellan de förhållanden, som egde rum under frihetstiden, och dem som för

närvarande skulle komma att råda; och antyder man denna skilnad ligga deri, att det då icke fans någon stark konungamakt. Men, mine Herrar! skilnaden mellan den konungamakt, som grundlades år 1718, och den nuvarande är icke så ofantligt stor! Det var omständigheternas makt, som då gjorde denna institution till hvad den blef, och det är just det, jag nu vill förekomma, eller att institutionen ej må blifva förd i samma nedåtgående riktning som då. Jag tror vi böra anse oss hafva lärt tillräckligt af frihetstidens välde för att böra söka undvika vådorna deraf. Eller skulle man verkligen hafva förgätit huru den tidens konseljpresidenter ständigt aflöste hvarandra, huru än en Horn, än en Gyllenborg beklädde denna befattning allt efter som det ena eller det andra partiet kom till makten; och skulle man hafva glömt det sätt, hvarpå partierna utöfvade den makt de tillvällat sig.

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

Vi, som lefva i ett litet land, der inga sådana genomgripande kraftåtgärder behövas, som kunnat visa sig nyttiga i de större staterna, vi som vilja i fred och lugn utveckla oss, vi sakna, enligt min tanke, hvarje skäl att önska en dylik öfvervägande makt lagd i en enda mans hand; och, jag upprepar det ännu en gång, en sådan maktöfverlåtelse i en enskild persons hand kan lätt framkalla afund -- icke från de öfrige ledamöterna i Konungens Råd, hvilka jag är långt ifrån att kunna misstänka för dylikt — utan från utom Rådet stående — en afund, som icke finnes mot den borne Konungen, men som blir helt naturlig mot en person, som man höjt upp på en piedestal öfver hela samhället, och af hvilken samhällets *alla* partier skola begära och vänta *allt*. Och kan denne person då icke, såsom lika naturligt, uppfylla allas anspråk, hurudan skall väl då hans ställning blifva? Jag förmodar, med fullt skäl, icke den lyckligaste.

Slutligen har såsom ett skäl för att denna Kammare måtte bifalla den ifrågasatta ändringen i grundlagen framhållits, att Konstitutions-Utskottet enhälligt tillstyrkt den, och Första Kammaren med stor majoritet bifallit densamma. För mig hafva dylika skäl föga betydelse. Jag söker att efter bästa förmåga och samvete bedöma hvarje fråga och låter icke min åsigt bestämmas af hvad andra hafva för mening deri, eller huruvida den delas af några flere eller färre.

Att Konstitutions-Utskottet nu utan reservation insändt detta utlåtande, förundrar mig emellertid, enär af Utskottets nuvarande ledamöter åtminstone tre, som äfven sistlidna riksdag sutto i Konstitutions-Utskottet, afgåfvo långa reservationer mot det förslag af samma innehåll, som Utskottet jemväl då framlade. Detta visar, att bemålde tre ledamöter åtminstone icke hållit mycket på sin mening. Jag skall dock ingalunda följa exemplet och låta mig af deras tystnad frestas att frångå min åsigt. Med den vind, som emellertid nu tycks blåsa, förmodar jag att förslaget väl går igenom; och har jag endast velat uttala min mening i frågan till den lilla kraft och verkan den kan hafva.

Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Danielsson: Här har bland annat anförts, att antagandet af Konstitutions-Utskottets föreliggande ändringsförslag skulle försvaga konungamakten och göra Statsrådets främste ledamot till en slags vice konung. För min del tror jag ej sådant vara att befara och blef i detta fall fullkomligt tillfredsstäld, då jag i Utskottet hörde just de ledamöter, hvilka påyrka en stark konungamakt, enträget förorda förändringen. Mina betänkligheter häremot häfdes derföre till alla delar, helst desse ledamöter ansågo ändringen både nyttig och nödvändig. För öfrigt ber jag få fästa deras uppmärksamhet, som säga att Konstitutions-Utskottet tillkommer att väcka förslag om grundlagsändringar endast då de finnas nödvändiga och nyttiga, derpå att, enligt 38 § Riksdagsordningen, Utskottet har att föreslå de ändringar i rikets grundlagar, "dem Utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa". Ordet "eller" gifver stadgandet en helt annan betydelse, än desse talare förmenat; och jag har velat påpeka detta, när jag funnit att denna paragraf många gånger blifvit ofullständigt citerad.

Beträffande de täta ombyten af konseljpresidenter, som Herr Grefve Sparre velat förutse såsom en följd af förslaget antagande, tror jag dermed ej är så farligt. Från 1720-talet, då sådana funnos, hafva vi oss ju bekant, att Grefve Horn qvarstod i denna egenskap 17 à 18 år. Den tiden visade sig denna institution ej farlig, utan allt gick bra.

Vidare har sistnämnde talare sagt, att Justitie-statsministern redan nu har en sådan plats och ställning inom Statsrådet, som med ändringsförslaget afses att skapa, och detta bevisar ju tydligen, att hvad Utskottet föreslagit är nödvändigt, ty, om Justitie-statsministern i verkligheten är den främste bland Konungens rådgifvare, hvarföre då ej i lag bestämdt stadga detta? Då samma fråga vid 1872 års riksdag förevar, antogs den till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling af denna Kammare med stor röstöfvervigt, och jag kan icke förmoda, att de flere af Kammarens ledamöter, hvilka med sina röster då bidrogo till detta beslut, sedan dess ändrat sin åsigt och att de skola låta frågan nu falla, helst Första Kammaren redan godkänt Utskottets utlåtande med 83 röster mot 28. Jag tror derföre, att äfven denna Kammare bör antaga förslaget till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling vid nästkommande riksdag, då frågan säkerligen, om den befinnes vådlig, ej skall gå igenom, och då den säkerligen kommer att blifva föremål för en grundlig behandling. Jag yrkar på grund häraf bifall till Utskottets föreliggande utlåtande.

Herr Dickson: Det är intet tvifvel underkastadt, att ju antagandet af föreliggande förslag skulle bidraga till utvecklingen af det parlamentariska styrelsesättet i vårt land. Allt sedan den nya representationsreformen blef antagen har jag förutsett, att vi förr eller senare skulle komma dertill och, i likhet med min ärade granne på stockholmsbanken, fruktar jag ej derför. Ehuru jag för min del icke vill på något sätt *påskynda* ett sådant steg, huru nyttigt och nödvändigt jag än må anse det, så finner jag dock naturligt att, *då* vi

utan gensägelse gå framåt i den riktningen, våra samhällsinstitutioner böra lämpas derefter, och i det fallet synes mig föreliggande förslag nyttigt att antaga, om än ej fullt nödvändigt. Skulle vi nu fatta ett definitivt beslut i frågan, vore naturligen nödvändigt att på det grundligaste öfverväga förslaget fördelar och nackdelar, men då vi endast skola, så att säga, provisoriskt afgöra om densamma bör förklaras hvilande till grundlagsenlig behandling eller ej, anser jag att vi kunna tryggt förklara den hvilande, helst Konstitutions-Utskottet framlagt detta förslag, utan att det åtföljts af någon enda reservation. Många af oss komma säkerligen att äfven nästa riksdag vara ledamöter af denna Kammare — huru många kan jag dock ej veta — och desse hafva ju då ett godt tillfälle att under tiden intill nästa riksdag stadga sin opinion, innan fråga blifver om att fatta ett afgörande beslut i saken. Hvad Kammarens öfrige ledamöter angår, hvilka icke komma tillbaka hit såsom sådana, så kan det ej vara riktigt, att *de*, äfven om de anse förslaget antagande icke nyttigt, för sina efterträdare afklippa möjligheten att antaga detta förslag, hvilket betingas af omständigheternas kraf.

På grund af hvad jag nu anfört, yrkar jag att föreliggande förslag må af Kammaren antagas att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Jag vet väl, att jag ej har förmåga att inse de djupare följderna af nu föredragna förslaget antagande, men de rent praktiska följderna deraf tror jag mig förstå. Jag vill ej nu upprepa desamma, enär de redan förut blifvit påpekade, och dessutom vidröras de i Utskottets utlåtande. Frågan, huruvida några nya skäl hafva tillkommit, sedan frågan senast förelåg till Riksdagens pröfning, går jag ogerna in på, och för öfrigt hafva de redan blifvit besvarade af Herr Grefve Björnstjerna, hvarföre jag ej torde behöfva inlåta mig på desamma. Herr Grefve Sparre har sagt, att det icke finnes något snille, som kan bestämdt beräkna följderna af förslaget antagande.

Jag vet ej; men om Kammaren läst 1872 års riksdagsprotokoll, så torde den påminna sig att, i anledning af Herr Carléns bekanta motion om Statsrådets ombildning, en representant från Elfsborg höll ett långt föredrag om en premierminister och de följder för vårt land, en sådan institution skulle medföra, och denne representant lever än. Grefve Sparre har invändt, att de tio ledamöterna i Konungens Råd skulle bättre kunna bedöma hvem som bland dem vore den främste, än Konungen, som kunde misstaga sig.

Jag kom härigenom ofrivilligt att erinra mig något liknande, som vi fått se i en daglig tidning för några dagar sedan, någonting så oblygt att — hvar det än har kommit ifrån — det svårigen kan försvaras, ett nytt slags prickning, som vi hittills ej vetat utaf. Nu erinrar jag mig, att vid remissen af Herr Rossanders motion om veterinärväsendets ordnande Grefve Sparre med synnerlig styrka uppmanade Kammaren att handla konsekvent och vägra remiss, emedan den, då Herr Westerdals motion i en annan fråga under ett föregående år

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

*Om ändring i
5 och 6 §§
Regerings-
formen.
(Forts.)*

var före, gjort detsamma. Då nu denna Kammare tre gånger förut bifallit ett sådant förslag, som det af Utskottet nu framlagda, och jag anser detta förslag vara både nyttigt och nödvändigt, så vill jag begagna Grefve Sparres skäl och anhålla att Kammaren äfven nu ville handla konsekvent och antaga förslaget att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Herr Uhr: Det torde förefalla något eget, då jag erkänner att jag är lika konservativ som Grefve Sparre; han vidblifver sin förut uttalade åsigt, äfven jag vidblifver min. Då jag för några år sedan var ledamot af Konstitutions-Utskottet, och ett liknande förslag var före, så gjorde jag hvad jag kunde för detta förslag. Denna min åsigt vidhåller jag ännu och är derföre konservativ samt yrkar, att Utskottets förslag måtte förklaras hvilande till vidare grundlagsenlig behandling.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Den motion, som derunder afgifvits af Friherre von Schulzenheim, blef nu, på flere ledamöters begäran, bordlagd; och försågs densamma med åtecknad ordningsnummer 173.

Härefter upptog Herr vice Talmannen de yrkanden, som i anledning af Utskottets hemställan blifvit gjorda, samt gaf, enligt dem, propositioner så väl på bifall till Konstitutions-Utskottets hemställan, som ock på afslag å densamma; och som den förra af dessa propositioner besvarades med öfvervägande ja, hade således Utskottets i det förevarande utlåtandet framlagda grundlagsändringsförslag blifvit af Kammaren antagna att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 6.

*Om prägling
af guldmynt
å fem kronor.*

Skedde föredragning af Banko-Utskottets betänkande N:o 13, rörande Herr J. J. Ekman's motion om prägling af ett guldmynt å fem kronor.

Utskottet hade, i anledning af nämnda motion, hemställt:

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t, med tillkännagifvande, att Riksdagen för sin del finner önskvärdt, att ett myntstycke i guld å fem kronor måtte präglas efter samma grunder i fråga om halt och vikt, som gälla för tio- och tjugo-kronestyckena, samt till sådan storlek, att det väl kan skiljas från närmast högre guldmyntvalörer, anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter att i ärendet hafva meddelat sig med den eller de makter, som äro deltagare i myntkonventionen af den 30 Maj 1873, när Kongl. Maj:t finner tiden dertill lämplig, gå i författning om präglandet af ett sådant myntstycke å fem kronor i guld.

Och vore mot detta förslag reservationer inom Utskottet afgifna af Herrar von Braun, Ola Månsson, Wigardt, C. J. Bengtsson, Åke Andersson och Johannes Andersson i Knarrevik.

Om pręgling af guldmynt å fem kronor.
(Forts.)

Ordet lemnades på begäran till:

Herr Ola Månsson: Då jag i Utskottet ej kunnat dela majoritetens uppfattning, har jag antecknat mig såsom reservant, utan att dock beledsaga denna min reservation med något yttrande. Jag vill dock nu säga, att den myntkonvention, som år 1873 med så stor enighet blef antagen Sverige och grannriket Danmark emellan, måtte väl hafva haft någon stor anledning, och på samma gång stort syftemål att vinna. Ja, mine Herrar, synnerligen stort från vår sida; ty det må väl icke kunna förnekas, att för ett land, med hvilket daglig handel och vandel förekommer, det är högst önskvärdt, att bytesmedlet, myntet, är till kvantitet och kvalitet lika, och detta var det stora mål, som vans med konventionen, och hvilken helsades med allmänt bifall från svenska folkets sida. Skulle nu de röster, som höja sig för fem kronor guldmynt, och hvilket äfven till millimeter vore olika det konventionela, vara något allmännare uttryck från nationens sida. Derpå tviflar jag, emedan detta, som de kalla mynt, ej så kan anses i grannriket; och skulle vi nu bryta denna konvention, som så nyligen är ingången, samt i strid mot eller vid sidan af myntlagen af den 30 Maj 1873 införa omnämnda mynt, så tror jag, att de fördelar, vi genom denna lag vunnit, äro på god väg att försvinna. Jag kan ej vara med om detta; och då jag tror mig känna, att icke heller danskarne äro synnerligen angelägna om guldmynt å fem kronor, anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition på afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan.

Herr Wigardt: Enär jag reserverat mig emot föreliggande betänkande, nödgas jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition på afslag å detsamma. Såsom skäl härtill får jag nu i korthet anföra följande. Af andemeningen i herrar bankofullmäktiges temligen positiva tillstyrkande af antagandet af det guldmynt, hvarom nu är fråga, samt af Utskottets beslut framgår otvetydigt, att Riksbankens sedlar å 5 kronor skola komma att försvinna, derest betänkandet antages; och förmodligen kommer det i sådant fall icke att dröja länge, förrän jemväl sedlarne å 10 kronor komma att följa efter. Det borde vidare ej vara obekant för Kammaren, att de fleste af Utskottets ledamöter för några dagar sedan afkunnat dödsdomen öfver sedlarne å 1 krona, mot hvilket beslut jag också reserverat mig.

Jag vågar emellertid uttrycka den förhoppningen, att dessa sedlar, på mängas förböner, inom denna Kammare få nåd och fortsätta sitt verk samma lif, åtminstone så länge till dess folket blifvit förtroget med de guldmynt, vi redan hafva, och hvilka ännu icke erhållit samt, enligt min öfvertygelse, aldrig skola få någon större spridning inåt landet. Vi böra erinra oss huru det gick med guldmynt, som under benämning

*Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

karoliner å, om jag minnes rätt 7 Rdr 20 öre, utsläpptes. De blefvo nemligen icke alls begärliga.

Utskottet yttrade i sin motivering, bland annat, följande: "Någon olägenhet af att medgifva ett sådant myntstyckes pregling kan ej heller Utskottet för sin del upptäcka." Jag tror dock att det varit för Utskottet vida lättare att påfinna alla de betänkligheter, som verkligen finnas vid att antaga motionärens förslag. Utskottet fortsätter: "Varder detta mynt för allmänheten begärligt och kommer till någon vidsträckt användning i den dagliga rörelsen, så visar sådant allra bäst, att statsmakterna tillmötesgått ett behof, och den kostnad, som myntstyckets pregling vällar, är då helt visst icke illa använd." Jag för min del tror dock, att Utskottets här vid lag uttryckta supposition om det föreslagna myntstyckets begärlighet icke någonsin skall blifva verklighet. Utskottet resonnerade vidare på detta sätt: "Skulle det åter, såsom man af det föreslagna myntets ringa storlek kunde föränledas befara, visa sig, att detsamma icke kan erhålla större spridning hos allmänheten, så inskränkes dermed naturligtvis dess pregling, och statsverket besparas den kostnad denna befarats komma att vålla." Detta antaglighetskäl förefaller mig i sanning ganska svagt. Jag är nemligen, såsom jag förut sagt, öfvertygad om, att ifrågavarande myntstycke icke kommer att erhålla någon vidsträckt spridning, åtminstone på landsbygden; hvarest befolkningen icke har nog finkänslighet för att kunna med lätthet handtera ett så litet mynt, som dessutom är lätt tappa bort, men svårt att återfinna. Borttappas en sedel, är det en vinst för banken, men detta är ej fallet med guldmynt, och under sådant förhållande synes det mig oklokt att genom preglingen ådraga staten onödiga kostnader, helst dessa säkerligen blifva ganska stora. Ett annat skäl emot antagandet af betänkandet, och hvilket skäl jag redan förut antydt, men som jag anser vara af så stor vikt, att jag ånyo upprepar detsamma, är sannolikheten af att det nya myntet skulle komma att undantränga en del af Riksbankens sedlar. Detta skulle nemligen i landsorten medföra stora olägenheter, i synnerhet på de trakter, der man drifver bergsbruk och skogsaffärer i stor skala och således måste för liqvider utom hemmet medföra stora summor för arbetarnes afföning. Emot mitt påstående, att våra nuvarande guldstycken å 10 och 20 kronor icke äro begärliga för allmogen, torde man kunna invända, att de gå bra i Skåne och Halland. Ja, så är verkligen fallet, men detta till följd af det särskilda förhållande, att man i dessa proviser har mindre tillgång på pappersmynt. Jag vågar därför hoppas, att representanterne från sagde provinser icke skola neka befolkningen i de öfriga att behålla sitt pappersmynt.

Jag vågar uttala, att det icke skulle vara välbetänkt af Riksdagen att påtvinga den stora allmänheten i landet ett guldmynt, som den hvarken kan handtera eller vill hafva. Jag tror icke heller, att det vore välbetänkt att främtaga allmänheten det pappersmynt, med hvilket man är förtrogen och som man väl behöfver. Jag är fullt öfvertygad, att icke den ringaste skada förestår med bibehållande af nuvarande pappersmynt, men att i motsatt fall åtskilliga olägenheter och kostnader skulle komma att uppstå.

Det är derföre i landets sanna intresse, som jag vördsamt anhåller att Kammararen behagade afslå föreliggande betänkande.

*Om pregling
af guldmünt
å fem kronor.
(Forts.)*

Herr *Johan Erik Johansson* instämde med Herr Wigardt.

Herr Gumælius: Det kan deremot icke jag göra. Jag kan icke instämma med den föregående talaren, utan skall tvärtom söka utverka Kammararens bifall till det betänkande, som föreligger.

Den senaste ärade talaren gjorde den invändning, att de ifrågasatta nya guldmünt skulle blifva alltför små, och jag skall först upptaga denna anmärkning till bemötande. Han framhöll, att det på landsbygden icke finnes så fina fingrar och en sådan finkänslighet, att man kunde sköta sig med ett dylikt litet guldmünt. Jag tror snarare motsatsen; ty man har haft andra småmynt här i landet, nemligen tio-öringar, hvilka varit betydligt mindre än hvad de nu ifrågasatta guldmünt skulle komma att blifva. Mot dessa tio-öringar hade man nog i början samma invändningar, men att man icke på landsbygden tappat bort många af dem, det sluter jag deraf, att de varit starkt efterfrågade, och att Riksbanken vid vissa tider haft mycket svårt att efterkomma de många requisitioner derå. Nu har man emellertid antagit en större form för tioöringarne, lika med den, som blifvit ifrågasatt såsom den minsta för de föreslagna nya guldmünt. Dessutom lär det icke vara alldeles exempellöst, att man slår så små guldmünt på $\frac{1}{2}$ - och $\frac{1}{4}$ -dukater, motsvarande 4 och 2 kronor, och ehuru dessa mynt visserligen voro ganska olämpliga, har dock mynttekniken nu hunnit en annan ståndpunkt och det är derföre gifvet, att de nu föreslagna nya mynten, som för öfrigt äro större än 1700-talets minsta svenska guldmünt, skulle erhålla en vida lämpligare form och beskaffenhet. För öfrigt hafva åtskilliga andra länder med mycket större erfarenhet om guldmünt, än vi ega, skaffat sig småmynt af guld. Frankrike, hvars hufvudsakliga guldmünt utgöres af tio-francsstycket, motsvarande 7 kronor 20 öre, hvilket icke är fullt en half gång större än våra tillärnade 5 kronor i guld, har likväl slagit guldmünt på 5 francs, motsvarande 3 kronor 60 öre. I Amerika användas guldmünt på en dollar, motsvarande 3 kronor 73 öre; ja, man har till och med slagit guldmünt på $\frac{1}{2}$ dollar, motsvarande 1 krona 87 öre, samt till och med på $\frac{1}{4}$ dollar, motsvarande 93 eller 94 öre. Dessa senare anser jag särdeles olämpliga; men här är icke heller fråga om guldmünt på så låga belopp. I Tyskland har man helt vackra och omtyckta guldstycken på 2 $\frac{1}{3}$ thaler, motsvarande 6 kronor 67 öre. Dervid bör ihågkommas, att man der sedan gammalt jemväl har mycket silfvermynt, och hvad Frankrike angår, att der finnas jemte fem-francsstyckena i guld äfven dylika i silfver. Derrför synas mig dessa länder hafva mindre behof af sådana småmynt, men dock hafva de skaffat sig dem. Jag vill härmed hafva sagt, att andra länders och äfven vårt eget lands erfarenhet icke motsäger den åsigten, att det för den allmänna rörelsen kan vara beqvämt att hafva guldmünt å lägre belopp än 10 kronor.

*Om preglning
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

En af de förgående talarne har fäst uppmärksamheten på, att Utskottet redan på förhand upptagit till bemötande den invändningen, att det nya guldmyntet icke skulle få någon större efterfrågan. Blevde detta förhållandet, så skulle det, såsom Utskottet anmärker, icke heller blifva särdeles dyrbart att slå detta mynt; men skulle det deremot komma att visa sig, att myntet får stor efterfrågan, att det sålunda fyller ett känt behov, då vore det orätt att icke låta preglade det-samma, om än med någon uppoffring.

Man invänder emellertid, att det ifrågasatta guldmyntet skulle blifva alldeles för dyrt i tillverkningen, men jag föreställer mig, att det icke bör blifva dyrare än våra nuvarande 10-kronor, på hvilka myntningskostnaden utgör $\frac{1}{3}$ procent. Jag medgifver visserligen att 5-kronorna proportionsvis kunna blifva dyrare än 10-kronorna; men myntningskostnaden för de nuvarande guldmynten å 20 kronor utgör $\frac{1}{4}$ procent och för 10-kronor $\frac{1}{3}$ procent, och detta senare pris bör då räcka till att betäcka myntningskostnaden äfven för 5-kronestyckena; ty man har officiel uppgift från danska myntverket, att myntningen af 10- och 20-kronor derstädes i medeltal kostat 0,218 procent, således mindre än hvad i myntskatt här i Sverige betalas för det billigaste myntet. Dessutom torde denna invändning rörande dyrheten vara ihjelslagen med den ovedersägliga sanningen, att om vi icke besluta att slå guldmynt på fem kronor, Riksbanken måste utmynta fem gånger så många en-kronor i silfver eller 10 gånger så många 50-öringar, om man i en framtid finner det lämpligt att borttaga 5-kronesedlarne.

Redan då myntreformen förelåg till behandling i Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet var det uppå förslag af en danneman från denna Kammare starkt ifrågasatt att söka få 5-kronor i guld, emedan, såsom han mycket riktigt anmärkte, guldmyntsystemet har en lucka, så länge det lägsta guldmyntet utgöres af 10-kronan, hvarifrån det är ett alldeles för långt hopp till två- och en-kronorna i silfver. Inom Utskottet afstodo vi likväl ifrån detta förslag, för att icke göra myntfrågan mera invecklad än nödigt var, och af sådan anledning tillstyrkte vi då konventionen utan något tillägg i detta afseende.

Man har anmärkt, att det finnes formela betänkligheter mot föreliggande förslag med hänsyn till den afslutade konventionen; men jag fäster Kammarens uppmärksamhet på, att Utskottet hemställer, det Kongl. Maj:t först, sedan Kongl. Maj:t meddelat sig med de andra makter, hvilka ingått på konventionen, vid lämplig tid må gå i författning om att slå detta nya guldmynt.

Slutligen skall jag be att få framhålla det skäl, som för mig är mest talande. Måhända begår jag härvid en oförsigtighet, ty då jag inom Utskottet påyrkade, att detta skäl skulle särskildt betonas i motiveringen, möttes jag med den invändning, att just från de enskilda bankerna, hvilka jag åsyftar, största motståndet torde vara att vänta, och att det således icke vore skäl att fästa uppmärksamheten på, i hvilket förhållande denna fråga står till de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Kongl. Maj:t föreslog förra året, att de enskilda bankernas femmor skulle försvinna, när Kongl. Maj:t fann sådant lämp-

ligt. Första Kammaren biträdde förslaget, men Andra Kammaren beslutade åter, att de enskilda bankerna skulle få utgifva sedlar endast på 1,000, 100 och 50 kronor. Denna Kammare strök således med ens femmorna och tiorna, och med anledning af de olika besluten gick frågan tillbaka till Sammansatta Utskottet, hvilket derefter framlade ett sammanjemkningsförslag, enligt hvilket de enskilda bankerna skulle i enlighet med nya banklagen få utgifva sedlar på 1,000, 100 och 50 kronor samt, så länge Kongl. Maj:t fann sådant lämpligt, äfven femor och tior. Riksdagen uttalade sålunda såsom sin önskan, att dessa sistnämnda sedelvalörer skulle indragas, så snart ske kunde, men, enligt min uppfattning, kan icke detta ske annat än under en temligen lång följd af år, ty innan femmorna kunna indragas, måste de finna sin ersättning af samma valör i guld. Detta är icke blott ett hugskott af mig, utan har jag en framstående auktoritet att åberopa. Den talare, som förra året främst yttrade sig på den segrande sidan inom denna Kammare, då banklagsfrågan förevar, och hvilken väl kan sägas hafva en dryg andel i äran af att detta förslag drefs igenom uti Sammansatta Utskottet och sedermera inom denna Kammare, nemligen Utskotets vice ordförande, uttalade sig den 19 Maj nästlidna år i samma riktning i flera anföranden, hvaraf jag här endast behöfver åberopa några rader. Han yttrade då exempelvis följande:

”Jag skall bedja att få fästa uppmärksamheten på vigten af att detta sammanjemkningsförslag antages. Vi vilja ju alla i denna Kammare, efter hvad jag tror, att sedlarne å 5 kronor skola indragas. Kongl. Maj:t har gjort framställning derom att, när han så pröfvar skäligt, dessa sedlar skola indragas, och Kongl. Maj:t har således för sin del funnit betänkligt att för det närvarande indraga dem. Om Riksdagen nu bifaller Kongl. Maj:ts förslag, så skall deraf framgå, att Riksdagen delar samma åsigt som Kongl. Maj:t om lämpligheten af dessa sedlars indragande“.

Vidare säger han: ”Riksdagen har nu gått ett steg längre än Kongl. Maj:t, ty Riksdagen har uttalat, att den jemväl vill indraga sedlarne å 10 kronor. Detta är ett tillkännagifvande för Kongl. Maj:t, att han bör fortsätta på den bana, som han redan beträddt, men oklokt vore det för att vinna det mål, hvartill vi alla sträfva, att nu fatta ett beslut, som Kongl. Maj:t efter all sannolikhet för ögonblicket icke skulle biträda, och hvarigenom vi således finge fortfarande hafva sedlarne å 5 kronor kvar.“

Och ytterligare tillägger han: ”Man har vidare sagt, att, äfven om sedelutgifningen skulle härigenom minskas, så gör det icke något, ty bankerna *måste* hafva riksmünt i sin kassa. Detta riksmünt som de måste hafva är ju icke något annat än deras guld-kassa, och guldmynt finnas ju ej på mindre belopp än 10 kronor, då det just är 5 kronor som behövas. Det är denna omständighet, som gör, att Kongl. Maj:t finner betänkligt att genast indraga 5-kronesedlarne“.

Den ärade talaren yttrade det mesta af detta direkt vänd emot mig. Det må därför tillätas mig, som då hörde till de förlorande, enär jag ville gå längre än han i riktningen af indragning å sedelmassan, att här få efter honom åberopa något, som jag tror vara ett kardinal-

*Om pregling
af guldmünt
å 5 kronor.
(Forts.)*

Om preglning
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)

skäl för min mening. Då denna Kammare med fem rösters öfvervigt beslutade att godkänna den nya lagen för enskilda bankerna och derigenom högst väsendtligt utvidgade deras sedelutgifningsrätt, så uppstälde den åberopade talaren såsom ett korrektiv och såsom ett stöd för beslutet, att sedlarne på 5 och 10 kronor skulle komma att efter Riksdagens beslut om guldmyntens införande förr eller senare försvinna. Ja, när? Jo, då vi fått guldmynt å 5 kronor i stället. Det gäller nu att skaffa sådana för att motverka sedelutgifningsöfverdrifter.

För min del anser jag detta vara ett så viktigt skäl, att endast till följd deraf, äfven om jag icke egde andra skäl, jag måste hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herr C. Ekman.

Herr Åke Andersson: Som Herrarne finna, har jag icke kunnat deltaga uti utskottsmajoritetens förslag, utau antecknat mig såsom reservant emot detsamma. Jag har nemligen för min ringa del alltid varit af den tanken, att man, i fråga om reformer, alltid bör gå sakta till väga, för att icke stöta den ene eller andre för hufvudet. Det nuvarande nya guldmyntet har, som bekant, icke många år på nacken och är så litet spridt bland folket, att det ännu icke hunnit vänja sig vid detsamma. Jag tror mig också veta, att folket i allmänhet icke är särdeles belåtet med det guldmynt, vi redan hafva, just därför att det är så litet och med kopparmynt lätt kan förväxlas. Skulle vi nu preglå ett ännu mindre mynt än 10-kronorna, så skulle mistroendet bland folket mot det nya myntet blifva ännu större. Mången skulle då, såsom förhållandet jemväl är med mig, ogera mottaga de små guldsbantarne och, om man en gång fått en sådan, så fort som möjligt vexla bort den.

Det andra skälet för min åsigt är, att, om vi skulle preglå ännu ett nytt mynt, vi derom väl förut borde hafva träffat öfverenskomelse med den andra i myntkonventionen deltagande statsmakten — Danmark. Det danska folket visade oss verkligen ett icke ringa tillmötesgående, då det ingick på myntkonventionen, ty det befriade oss derigenom från de gamla danska, vårt mynt underhaltiga silfvermynten, som förut öfversvämmat landet, i synnerhet i Skåne.

Bakom denna fråga ligger troligen äfven en annan, nemligen sedel-frågan, eller frågan om sedlar på fem kronor. Det har lyckats Utskottet uti ett betänkande, som framdeles kommer till Riksdagen, att genomdrifva den satsen, att sedlar å en kronas valör skola borttagas. Antaga vi nu ett nytt guldmynt om fem kronor, så ligger deruti äfven en ganska stor anledning att jemväl få bort 5-kronesedlarne från Riksbanken; och det är således möjligt, att de privatbanker, som ännu hafva oktroj, skulle på Riksbankens bekostnad skörda en vinst. Jag vill icke längre uppehålla tiden, utan inskränker mig till att på nu anförda skäl yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Lyttkens; Då jag icke var närvarande i Utskottet, när nu ifrågavarande beslut fattades och således icke kunnat emot det-

samma reservera mig, så ber jag att nu få anföra de skäl, på grund af hvilka jag i frågan hyser en från Utskottets afvikande mening. Dessa skäl äro trenne. Frågan är visserligen icke i sig själf så betydande, som en del af Utskottets ledamöter och åtskillige talare inom denna Kamnare tyckts anse den, men den kan dock genom sina konsekvenser leda till icke ringa svårigheter.

Utskottet medgifver sjelft, att en afvikelse från de för myntningen af tio- och tjugukronestyckena nu gällande grunder, beträffande remediet för det nya myntet, skall ega rum, då Utskottet säger att "med afseende å remediet någon större frihet borde myntverket medgifvas."

Det skulle således kunna inträffa att, om vi nu, utan att på förhand träffa någon öfverenskommelse med Danmark, beslöte pregling af det nu föreslagna guldmyntet, man i de tvänne länderna finge ett mynt af olika kvalitet, enär femkronan kunde komma att blifva af olika beskaffenhet i Danmark och i Sverige. Skilnaden på hvarje stycke för sig skulle visserligen vara en obetydlighet, men skilnaden på alla mynten, tillsammans å ena sidan och å den andra blefve dock icke så ringa. Myntkonventionen, som stadgar att mynten i de tvänne länderna skola vara lika, skulle sålunda blifva öfverträdd. Utskottet anför visserligen, för att visa nyttan af saken, att fullmäktige ansett att erfarenheten i andra länder, med hänsyn till ett dylikt mindre guldmynts begärlighet i allmänna rörelsen, icke vore fullt vittnesgill för en befolkning sådan som den svenska; men, skulle man åberopa sig på andra länders erfarenhet, så blefve resultatet af densamma helt annat. Fransmännen till exempel, som äro vana långt mera än vi att handtera guldmynt och som haft dylikt mynt i rörelsen i många år, under det att vi nyss börjat med detsamma, tycka, såsom fullmäktige själfve säga i sitt yttrande till Banko-Utskottet och såsom allmänt känt är, icke om fem-francsstyckena. Dessa förekomma i Frankrike endast ytterst sällan i den allmänna rörelsen; fransmännen taga hellre större silfvermynt om fem francs, än det nya guldmyntet af samma valör. Det är visserligen sant att dessa fem-francsstycken äro något mindre än det nya guldmyntet skulle blifva; men skilnaden dem emellan är dock obetydlig. Då erfarenheten i Frankrike sålunda visat, att ett guldmynt af så liten valör som fem francs i allmänhet icke är begärligt, utan att man i allmänhet hellre tager större silfvermynt, detta oaktadt fem-francsstycken i många år der i landet varit slagna, och det ifrågavarande myntet der icke vunnit någon circulation, så är det ganska säkert, att det svenska folket, hvilket ännu är nästan ovan vid guldmynt, ännu mindre skall i allmänna rörelsen vilja emottaga det nu föreslagna guldmyntet, men alldeles icke tvärtom, såsom Utskottet säger.

Men det finnes äfven ett annat skäl, som talar för min åsigt. Myntverket har ännu icke kunnat i tillräckligt antal mynta tio- och tjugukronestycken; myntningen af dessa mynt har ännu icke riktigt kommit i gång. Svårigheten att mynta erforderligt antal af dessa tvänne myntvalörer skulle således ökas genom myntningen af ännu en tredje valör. Jag tror derföre att det är bäst att vänta med den

*Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

Om *pregling*
af *guldmünt*
å *5 kronor*.
(Forts.)

nya myntsorten, till dess man fått se huru myntverket fullgjort sina skyldigheter i afseende på de tvänne redan beslutade myntsorterna.

Hvad slutligen angår rörelsens behof af det nya myntet, tror jag, såsom här redan blifvit af en annan talare påpekadt, att något sådant icke förefinnes; de gamla sedlarne äro vida begärligare hos den stora allmänheten, än dessa nya guldmünt skulle komma att blifva.

Af dessa skäl, det ena, att det nya myntet icke är af behofvet påkalladt, det andra, att det genom användandet af olika remedium vid myntslagningen skulle komma att blifva olika inom de olika länderna, måste jag för min del yrka afslag å Utskottets förslag. Hårtill kommer, att man, efter min åsigt, icke bör i rörelsen utsläppa något annat mynt än som enligt myntkonventionen redan finnes i rörelsen, och slutligen, att allmänheten ännu icke vet af något mindre guldmünt än tio-kronestycket, hvilket dessutom är så litet känt, att det lätt kunde hända, åtminstone till en början, att det spredes såsom tio-kronestycken. Det är visserligen sant, att den sista omständigheten icke kan anses för särdeles vigtig — ty den som icke ser upp med ögonen, får se upp med pungen — men, som sagdt, jag anser reformen onödig och yrkar därför afslag å betänkandet.

Med Herr Lyttkens instämde Herr *Lasse Jönsson*.

Herr Philipsson: Jag vill visserligen icke bestrida, att de skäl, flere föregående talare anført emot Utskottets förslag att så hastigt efter den nya myntreformens och den nya myntlagens införande i den företaga en ändring genom utgifvandet af ett nytt mynt, äro ganska giltiga, men jag kan å andra sidan ej heller förneka giltigheten af de utaf Utskottet, motionären och en föregående talare anförda skäl och vill därför icke framställa samma yrkande, som de fleste talare, om rent afslag på Utskottets hemställan, utan anser att frågan bör till Utskottet återremitteras. Jag skulle hafva yrkat detta, äfven om jag aldrig så mycket gillat sjelfva saken, eller utgifvandet af det nya myntet å fem kronor; ty äfven i så fall, måste jag för min del hafva funnit det önskvärdt, att detta mynt icke komme att i Sverige preglas utan förutgången förändring i den med Danmark nu gällande myntkonventionen. Jag tror nemligen icke att det kan vara skäl att genom införandet af en ny myntsort, hvilken icke samtidigt i grannlandet införes, ånyo bereda möjlighet för alla dessa olägenheter och trakasserier, som varit en följd af den olika valören hos silfverspecien i de tvänne länderna före konventionen med Danmark. Men en dylik olägenhet skulle obestriddigen genom ett bifall till Utskottets förslag kunna uppstå. Utskottet säger visserligen i sjelfva klämman, att Kongl. Maj:t skulle meddela sig med den eller de makter, som äro deltagare i myntkonventionen af den 30 Maj 1873, det vill säga med Danmark, och derefter, när tiden dertill finnes lämplig, gå i författning om preglandet af det nya guldmüntstycket; men detta, att blott *meddela* sig med Danmark, och sedermera öfverlemnna hela saken åt Kongl. Maj:t, är någonting helt annat än att uttryckligen förklara, att

den ifråsatta åtgärden måste föregås af en *förändring* i konventionen med Danmark.

Härtill kommer en annan omständighet, den nemligen, att det, efter min uppfattning, är alldeles oriktigt att yttra sig på sätt Utskottet gjort, ty den af Utskottet föreslagna åtgärden är ovillkorligen beroende på förut vidtagen förändring i myntlagen. Denna lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, innehåller nemligen bestämmelser, hvilka, innan ett nytt mynt införes, måste ändras. Jag tager mig friheten uppläsa några paragrafer ur ifrågavarande lag. 4 § stadgar: "Af guld skola tvänne hufvudmynt preglas, det ena å tio och det andra å tjugu kronor." Skall man nu utmynta fem-kronestycken, hvilka hvardera ju innehålla endast hälften så mycket guld, som en tio-krona, så måste detta blifva i lagen uttryckligen medgifvet; men nu talar lagen endast om pregling af två hufvudmynt, ej om pregling af ett tredje. Det måste således i lagen införas ett stadgande om att icke endast två, utan tre hufvudmynt skola preglas, så att man må veta, om det nya guldmyntet skall vara hufvudmynt eller skiljemynt. Är det senare meningen, hvilket jag likväl ej föreställer mig, så måste åter de paragrafer i myntlagen, hvilka afse skiljemyntet, undergå en förändring, likasom i hvarje händelse bestämmelse derom, att det nya myntet skall vara lagligt betalningmedel, måste i lagen upptagas. I 12 § af nämnda lag heter det nemligen: "De efter denna lag preglade guldmynt äro, under de här nedan bestämda vilkor, lagligt betalningsmedel i förhållande till hvem som helst och i hvilket belopp som helst." Intages icke i lagen något stadgande om fem-kronestyckena, kan således tvist uppstå, huruvida de skola vara lagligt betalningsmedel eller icke. 16 § af samma lag stadgar: "I Riksbankens hufvudkontor, äfvensom i dess afdelningskontor i Göteborg och Malmö, eger en hvar att få hvilket som helst belopp af sådana mynt, som endast till statens kassor äro lagligt betalningsmedel, utvexladt mot lika stort belopp samma slags gängbara mynt, såsom ock att få hvilket som helst med *tio kronor delbart* belopp af skiljemynt utvexladt mot guldmynt." Men fem kronor äro icke delbara med tio. Ändras lagen icke i nu nämnda hänseende, kommer den således icke att stå i öfverensstämmelse med förslaget. Jag kan således icke finna annat än att myntlagen måste förändras, för att man, i fall förslaget bifalles, skall kunna preglade det nya myntet.

Min mening är således, att Danmark bör vara med om den förändring i myntkonventionen, som blir en följd af det nya guldmyntets preglande, och att derjemte ändringar i sjelfva myntlagen måste vidtagas. Jag skulle derföre, enligt hvad jag i början af mitt anförande yttrade, hafva yrkat återremiss af förslaget; men jag har sedermera fått notis derom, att Första Kammaren redan bifallit det, i följd hvaraf en återremiss icke kan föranleda till något annat än en inbjudning till denna Kammare att fatta beslut i frågan, då vi återigen skulle befinna oss på samma punkt, der vi nu äro. Bifalla Utskottets förslag kan jag emellertid icke, på grund af de betänkligheter, jag nu framhållit, hvadan jag i likhet med några föregående talare måste yrka afslag å detsamma.

*Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

*Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

Herr Boman: Då Herr Philipsson uttalat precis samma åsigter, som jag i afseende på denna fråga hyser, nemligen att det är aldeles oundgängligt, innan ett definitivt beslut om pregling af guldmynt å 5 kronor fattas, att dels ändring i myntkonventionen i sådant syfte åvägabringas och dels ifrågavarande guldmynt först upptages såsom lagligt betalningsmedel i myntlagen, och att denna lag i öfverenstämmelse dermed förändras, så inskränker jag mig till att förena mig med Herr Philipsson i hans åsigt, att betänkandet rätteligen bort till Utskottet återremitteras.

Herr Nils Petersson: Då jag förra året deltog i arbetena hos det Sammansatta Utskott, som förberedde frågan om ett nytt myntsystem, så tyckte jag, att i detta system fans en lucka, den nemligen, att guldmynt å 5 kronor icke skulle komma att preglas. Jag fick då den upplysningen, att pregling af sådana mynt blifvit föreslagen, och att orsaken, hvarföre de icke skulle bland mynten upptagas, varit, att såväl Danmarks som Sveriges myntmästare förklarar, att de icke kunde ingå på att preglas sådana mynt. Emellertid, då numera myntningen fortgått så länge, tror jag icke, att detta hinder vidare möter, utan att en sådan pregling kan ske. De vidare skäl, man mot en sådan myntning framhållit, anser jag icke vara så hållbara, som man velat påstå. Man har sålunda sagt, att dessa mynt skulle vara för små; men deremot torde kunna invändas, att Sveriges invånare väl icke äro sämre lottade i afseende på förmågan att handtera penningar än utländningar, t. ex. fransmännen, hvilka hafva fem-fransstycken, som äro mycket mindre än de föreslagna fem-kronestyckena skulle blifva. Man har vidare sagt, att dessa mynt skulle komma att uttränga sedlarne; men det är icke gifvet; åtminstone innehåller förslaget icke något derom.

Andra frågan gäller rättigheten att vidtaga en sådan lagstiftning, eller huruvida myntkonventionen med Danmark skall anses lägga något hinder i vägen för införandet af ifrågavarande mynt. Den frågan tror jag vara fullkomligt utredd, så att en dylik myntning kan ske; och äfven om så icke vore förhållandet, lärer väl regeringen kunna aflåta en skrivelse till regeringen i Danmark om införande på en gång i båda länderna af fem-kronor i guld.

Skulle man deremot finna, att saken bäst utredes genom en återremiss, så vill jag icke motsätta mig ett sådant yrkande; ty jag önskar att det föreslagna myntet må så snart som möjligt bland rikets mynt införas.

Herr Gustaf Jonsson: Att börja med vill jag tillkännagifva, att jag tillhört majoriteten i Utskottet.

Man har trott och sagt här, att dessa föreslagna guldmynt skulle uttränga de mindre en- och fem-kronesedlarne; men det anser jag icke vara att befara, så länge dessa småsedlar hafva ett så stort antal försvarare, och trodde icke, att en sådan förmodan skulle uttalas, helst af de ärade talare, som sagt, att fem-kronorna i guld icke skulle blifva behagliga för det svenska folket. Då man säger det, är det

klart, att man vill, att dessa sedlar framgent skola släppas i rörelsen, och att man ej tycker om klingande valuta, utan endast sedlar, men det oaktadt tror jag icke, att man bör förbise framtidens kraf, som kunna blifva helt olika mot de nu varande. Vi kunna få behof af en metallisk valuta, som ersätter sedlarne, och andra behof kunna uppstå, som man icke kan förutse; och då är det rätt och billigt, att man söker i tid föranstalta derom, att sådana mynt finnas.

För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på, att de nuvarande fem-kronesedlarne skola enligt deras lydelse "med guldmynt" inlösas; men nu är det ej alldeles gifvet att alla kunna åstadkomma 10-kronor, och dessa skola således icke få sina sedlar invexlade mot guld. Detta är också ett skäl, hvarför jag gillat Utskottets förslag.

Man har här vidare sagt, att härigenom skulle göras ingrepp i myntkonventionen, och att myntlagen skulle på något sätt vara förbisedd. Jag tror dock, att Kongl. Maj:t skall, om skrifvelsen beslutas, beakta detta, och att Kongl. Maj:t, innan han framkommer med något förslag i ämnet, skall gå i författning om ändring i myntkonventionen och om framställning till Riksdagen om de lagförändringar, som i följd af detta mynts införande möjligen kunna erfordras.

På dessa skäl, som jag anser vara talande, kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Föreliggande fråga synes icke vara af särdeles stor vigt; men då det kommit på tal, huruvida det kan vara tjenligt att i sinom tid pregla guldmynt å fem kronor, så anser jag det vara skäl att uttala den mening, man i frågan hysar.

För närvarande tror jag icke, att detta förslag leder till någon åtgärd, då de fleste antagligen ännu hysa fruktan för guldmyntet.

Jag vill säga, att i händelse frågan om preglingen af ett guldmynt å 5 kronor blifvit satt i sammanhang med konventionen med Danmark, så har jag anledning tro, att konventionen blifvit godkänd lika väl *med* som *utan* detta tillägg. Jag tror, att det skulle hafva varit till fördel för båda länderna om så hade skett, ty att hafva guldmynt på 10 och 20 kronor, men icke på 5 kronor, anser jag mindre lämpligt, i betraktande deraf, att under sådant förhållande all mindre liquid skall ske i silfver och koppar, om småsedlarne framdeles komma att indragas, såsom afsedt var med beslutet förlidet år angående indragning af privatbankernas femkronesedlar. Följden af brist på smärre guldmynt är och blir nemligen den, att man måste använda sedlar för små liquider, och att privatbankernas sedlar å 5 kronor såhunda komma att anses outhärliga och sannolikt länge bibehållas i allmänna rörelsen, derest vi icke snart få ett guldmynt å lägre valör än 10 kronor. Nu säger man, att det är beqvämare att använda sedlar än hårdt mynt i rörelsen. Så tycka sannolikt de fleste, och därför motsätta de sig förslaget att få pregladt guldmynt å 5 kronor, icke besinnande att guldmynt ej kunna blifva begärliga, innan sådana finnas och hunnit blifva mer spridda inom landet. Jag hoppas likväl, att detta småningom skall ske; dock tror jag det ej vara möjligt, förr än man besluter sig för att pregla sådant guldmynt,

(Om preglning
af guldmynt
å fem kronor.
(Forts.)

*Om preglning
af guldmynnt
å fem kronor.
(Forts.)*

hvarom nu är fråga. Först derefter kan man begära, att allmänheten skall lära sig känna och efterfråga detsamma, men icke på förhand.

Man får sålunda först lof att antaga det föreslagna nya myntet, innan man kan säga, huru denna förändring skall komma att taga sig ut. Således, om än allmänheten för närvarande anser, att sedlar äro beqvämare att handtera än guldmynnt, får man icke derföre antaga, att sådant under alla förhållanden är och blifver nyttigt; ty den omständigheten *kan* inträffa, fastän den ännu icke *har* inträffat, att en och annan privatbank stoppar, och då får man kanske höra mången beklaga sig öfver förlusterna och deröfver att man icke förr haft lämpligt mynt i stället för sagde bankers småsedlar. Jag tror visserligen, att dessa bankanstalter i allmänhet hafva goda säkerheter för sina utlemnade sedlar; men en stockning i allmänna rörelsen skulle kunna förorsaka, att det dröjde någon tid, innan de blefve i tillfälle att inlösa sina papper med mynt. Hvad skulle i sådant fall inträffa? Jo! att sedlarne föllo i marknaden. Bland allmänheten, bland de mindre bemedlade klasserna äro, som bekant, privatbankens sedlar å 5 kronor ganska spridda. Skulle väl, i sådant fall, allmänheten kunna gömma på dessa sedlar, till dess privatbankens ställning vore utredd, eller skulle den icke snarare se sig nödsakad att under tiden afyttra dessa sedlar till hvilket pris som helst; hvarvid man möjligen nödgades åtnöja sig att för en sedel lydande å 5 kronor få 2 eller till och med endast en krona. Något sådant skulle icke kunna inträffa, derest vi i stället hade lämpligt hårdt mynt. Jag tror derföre, att man bör tänka på att genom konvention med Danmark och äfven med Norge söka få icke allenast preglade 5-kronestycken, utan äfven såsom lagligt mynt erkända sådana i de tre skandinaviska rikena.

Utskottet har dock icke ifrågasatt detta, utan dess förslag är såsom Herr Philipsson redan yttrat, af helt annan beskaffenhet samt icke heller så väl formuleradt, att icke i detta hänseende befogade anmärkningar kunna göras. I afseende åter å sjelfva dess syfte anser jag, såsom jag redan antyd, Utskottets förslag vara godt, och vill derföre, derest Kammaren är böjd för att återremittera ärendet, och något dermed kan vinnas, förena mig med dem som påyrkat en sådan åtgärd. I annat fall lär frågan för denna gång falla. Jag hoppas dock, att det är med denna som med åtskilliga andra framtidsfrågor, att om den ock måste hafva sin början och utveckling, innan den blir mogen, densamma dock i sinom tid blifver löst. I framtiden skall man måhända förundra sig öfver att den på sin tid varit föremål för ett starkt motstånd.

Herr *Per Nilsson* i Kulhult förenade sig uti Herr Carl Ifvarssons anförande.

Herr *Hammarberg*: Jag har med stort nöje åhört den siste värde talaren, hvilken, ehuru han i allo förordat hvad Utskottet föreslagit, dock icke vågat komma till samma resultat som Utskottet, och detta visserligen af skäl, som icke äro så smickrande för Utskottet. Jag

tror dock, att de betänkligheter, som så väl denne som ett par andra talare framställt mot bifall till Utskottets hemställan, icke torde vara så afskräckande, som man här velat påstå. Då Första Kammaren redan bifallit Utskottets betänkande, så — ehuru denna omständighet i och för sig icke utgör något skäl för denna Kammare att fatta enahanda beslut — tror jag dock att äfven der finnas så stora form-skrämare att, då Utskottets förslag der blifvit gilladt, man äfven här i Kammaren tryggt kan låta de formela betänkligheterna bortfalla. Det är icke alldeles utan, att äfven inom Utskottet någon tanke i detta afseende gjort sig gällande. Men då Utskottet varit af den öfvertygelse, att det icke uti konventionen finnes någon juridiskt bindande omständighet, som hindrar Sverige att för sig besluta pregling af sådant guldmynt, hvarom nu är fråga, har Utskottet icke velat formulera sitt förslag så, att den ifrågasatta förändringen ovilkorligen skulle anses böra ingå bland bestämmelserna i den mellan Sverige och Danmark existerande myntkonventionen. I Utskottets motivering är dock tillräckligt tydligt antydt, att det skulle vara en fördel, om ett tillägg i detta hänseende gjordes till 1873 års konvention. Genom det förslag Utskottet här framställt förutsättes nemligen, att Kongl. Maj:t, för så vidt han dertill finner skäl, skall i saken meddela sig med Danmark, som för närvarande ensamt är den andra kontrahenten i konventionen, ehuru man måste antaga, att äfven Norge inom kort skall sluta sig till detta myntfördrag. Skulle nu åter befinnas, att dessa båda länder icke skulle vilja lemna sitt samtycke till att i konventionen inginge bestämmelse om utpregling äfven af fem-kronor i guld, så veta vi att hela systemet i alla fall går i denna riktning, och för att underlätta saken erfordras endast ett förklarande, att dessa mynt skola i allmänna uppbörden emottagas. I sådant fall skulle det bero på Kongl. Maj:t att bestämma, om han under sådana förhållanden ansåge sådant skäligt och då framställa förslag härom.

Att det kan blifva ett i riket gällande mynt utan hinder af den med Danmark ingångna myntkonventionen, är för mig alldeles klart och uppenbart, men jag ber här få fästa Kammarens uppmärksamhet på en annan sak. Då Riksdagen ingick med förslag till Kongl. Maj:t att låta pregla sex-skillingstycken af silfver, så tillgick på samma sätt som nu, och någon olägenhet af att dessa skiljemynt kommo i rörelsen förspordes ej.

Detta, hvad den formela sidan af saken beträffar, och jag tror icke att Herrarne behöfva skicka tillbaka förslaget af formela betänkligheter, om det för öfrigt gillas.

Hvad nu sjelfva saken beträffar, så måste jag erkänna, att det för mig mest talande skälet att tillstyrka bifall till förslaget är, att vi derigenom lättare kunna få hårdt mynt i allmänna rörelsen, ty för detta ändamåls vinnande tror jag verkligen dessa fem-kronestycken blifva ett väsendtligt hjälpmedel. Att få guldmynt i allmänna rörelsen är också i full konsekvens med 1873 års Riksdags beslut, då guldmyntfoten infördes, ty ej kan det vara meningen att hafva guldmynten inlästa i bankens hulf, utan meningen är naturligtvis att släppa ut

*Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.*
(Forts.)

dem i allmänna rörelsen. Vill man således detta och är man icke skuggrädd att få bort dessa papperslappar, så bör man också söka befordra detta förslag. Dermed är dock icke sagdt, att femmorna och ettorna i papper nödvändigt skola borttagas, men finnes det guld, så är det en betydlig lättnad att få bort dem. Kunde frågan nu utan olägenhet återremitteras, skulle jag icke sätta mig deremot, på det att de formela betänkligheter, som framstälts, möjligen skulle kunna undanrödjas, men då sådant icke kan lända till något resultat, så tror jag att vi utan fara kunna bifalla Utskottets förslag, sådant det är, och begär jag alltså härå vördsamt proposition.

Herr Hæggström: I likhet med Herr Philipsson anser jag Banko-Utskottets förslag, sådant det nu föreligger, icke kunna antagas. Äfven om, såsom Utskottet förutsatt, man skulle, oberoende af den med Danmark afslutna myntkonventionen, kunna ensidigt här i landet pregla ett myntstycke i guld å 5 kronor, så frågar jag: hvilken vinst skulle blifva häraf? När denna myntkonvention antogs, var en af de viktigaste och hufvudsakligaste anledningarna dertill den, att man såg det sämre silfvermyntet från Danmark öfversvämma Sverige, åtminstone i dess södra provinser, under det vårt bättre mynt gick ut till Danmark, och det är en konstaterad sats, att ett sämre mynt har en förunderligt stor förmåga att uttränga ett bättre. Utskottet säger nu: "I likhet med motionären och med fullmäktige anser visserligen Utskottet, att sjelfva ordalagen i den med Danmark ingångna myntkonventionen af den 30 Maj 1873 icke rättsligen förhindra Sverige att utom de tvänne för de begge länderna "gemensamma" guldmynt, som konventionen omnämner, för egen räkning pregla ett tredje guldmynt af annan valör." Om nu detta vore riktigt och man således icke behöfver genera sig af myntkonventionen, utan Riksdagen i underdånig skrifvelse anhåller hos Kongl. Maj:t om pregling af ifrågavarande myntstycke, och Kongl. Maj:t jemväl låter pregla sådant, hvilken effekt skulle det hafva? Skulle man icke kunna tänka sig, att äfven i Danmark den tanken uppstode, att, då Sverige icke låte genera sig af konventionen, utan preglade ett särskildt myntstycke å 5 kronor i guld, Danmark icke heller behöfde genera sig, utan preglade dylika myntstycken, hvilka, liksom deras gamla silfvermynt, låge under våra i värde. Hvilken följd skulle detta hafva med sig? Jo, att våra fem-kronestycken, som vore fullviktiga och fullgoda, ginge öfver till Danmark, och att det danska underhaltiga myntet öfversvämmade Sverige till stor mängd i dess södra provinser, der den största samfärdseln med grannlandet eger rum, samt sedermera spredes till det öfriga Sverige.

Denna åsigt hyllades af Kongl. Maj:t, och Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet i sitt betänkande N:o 1 vid 1873 års riksdag yttrade också, i öfverensstämmelse härmed, å sid. 16, att då "guldmynten spridas lättare och öfver större område än silfvermynt, skulle de olägenheter, som nu af det främmande undervärda silfvermyntet framträda endast i gränsprovinserna, med det främmande undervärda guld-

myntet blifva kånbara öfver hela Sveriges rike.* *) Häri tror jag Utskottet har fullkomligt rätt, och om effekten blifver denna, hvilken vinst skulle vi då hafva af att ensidigt pregla det ifrågavarande myntstycket?

En talare, som är ledamot af Banko-Utskottet, har yttrat, att vi här i landet redan haft mindre mynt än det nu föreslagna, och att deraf inga olägenheter försports. I sådant hänseende åberopade han de gamla tio-örestyckena af silfver, och sade, att åtgången af dem varit så stor, att bankofullmäktige hade haft svårighet att anskaffa dem i tillräcklig mängd, och ville deraf sluta att de vore mycket begärliga. Ja, man kan deraf *äfven* draga en annan slutsats, den nemligen, att dessa mynt varit svårhandterliga, så att befolkningen tappat bort dem, och att derföre nya oupphörligen behöft preglas. Hvilken som har rätt, Herr Gumælius eller jag, är svårt att bevisa, och tror ej ens i framtiden kunna afgöras, förr än de gamla tioörena ingått till banken.

Vidare sade han, att landet för den dagliga rörelsen har behof af fem-kronestycken, men i det afseendet stöder han sig på Utskottets motivering, och Utskottet vet i detta fall ingenting, utan utgår endast från suppositioner.

För min del tror jag det icke vara mycket värdt att bråka med dessa fem-kronestycken, då man icke vet om de blifva begärliga för den stora allmänheten eller ej. Med skäl kan man antaga, att de så icke blifva. Vi hafva ju redan preglade 20- och 10-kronestycken i guld, men en hvar vet, att allmänheten finner det för sig mycket bekvämare att använda pappersmynt, och så kommer, enligt min tanke, det äfven framdeles att blifva, i synnerhet om allmänheten fortfarande har förtroende till Riksbanken och dess förmåga att när som helst lemna full valuta för sina utelöpande sedlar.

Utskottet säger, att det betyder ingenting, att fem-kronestyckena blifva lika stora med de nya tio-örestyckena. Detta, menar Utskottet, är alldeles icke farligt, ty fem-kronestyckena blifva refflade i kanten, då deremot tio-örestyckena äro släta. Af helt annan åsigt voro de fullmäktige, som blifvit utsedde för afslutande af myntkonventionen, och deras åsigt gjorde sig ock gällande inom det Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet. Dessa fullmäktige yttrade, sedan de först erinrat att åtskilliga ej oväsentliga förändringar blifvit vidtagna i afseende å silfvermyntens storlek, vikt och finhet, att dessa förändringar hade sin grund, bland annat, deri att, "sedan guldmyntens diametrar blifvit förändrade, så att tio-kronan blifvit 18 millimeter, diametern för tjugufem-örestycket måst ändras från 18 millimeter till 17 millimeter, och då till följd deraf bronsmyntet ett öre blifvit nedsatt från 17 millimeter till 16 millimeter, äfven tio-örestycket måst förändras från 16 millimeter till 15 millimeter, *allt till undvikande af lika storlek för olika myntstycken.*" Vidare yttrade samma fullmäktige, i fråga om att jemte tjugufem- och tio-örestyckena jemväl införa ett myntstycke å tjugu öre, följande: "att, med bibehållande af tjugufem- och fyratio-örestyckena, i serien inpassa ett tjugu-örestycke, har visat sig *nästan omöjligt, i*

*) Kursiveringen gjord af talaren.

Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)

Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)

betraktande deraf att tjugufem- och tjugu-örestyckena af silfver skulle blifva hvarandra till storleken alltför lika." Då således så stora betänkligheter hystes mot införande af ett tjugu-örestycke i myntserien, emedan tjugu- och tjugufem-örestyckena skulle blifva till storleken alltför lika, och likväl skillnaden mellan dessa mynts värden endast utgjorde fem öre, så synas ännu större betänkligheter böra uppstå för pregling af ett fem-kronestycke i guld, som skulle till storleken blifva alldeles lika med tio-örestycket i silfver, då dessa mynts värdeskillnad är så oändligt mycket större. Också hyser jag af denna anledning de största betänkligheter mot Utskottets förslag.

Det har visserligen blifvit sagdt, att de som vilja hafva bort privatbanksedlarne å tio och fem kronor, borde begagna sig af det tillfälle, som nu erbjöde sig, och antaga förslaget om pregling af det nya guldmyntstycket; men i det afseende vill jag erinra, att Riksdagen i skrifvelsen om ny lag för enskilda banker med sedelutgifningsrätt redan uttryckt sin önskan om fem- och tio-kronesedlarnes indragning, och att Kongl. Maj:t när som helst derom kan förordna. När Kongl. Maj:t kommer att sätta denna Riksdagens önskan i verkställighet, så läser Kongl. Maj:t ej underlåta att, om så pröfvas nödigt, framlägga förslag om pregling af nu ifrågasatta myntstycke å fem kronor i guld.

Med anledning af hvad jag anfört yrkar jag afslag å Utskottets betänkande.

Herr Aug. Pettersson i Hasselstad: Jag är förekommen af den näst föregående talaren, hvilken anfört sådana skäl mot förslaget, som jag icke kan annat än gilla. Jag vill endast nämna, att i den trakt jag tillhör och der jag haft litet affärer med folket, benägenheten för guldmynt icke är särdeles stor, förnämligast emedan man fruktar att förväxla dem med nypreglade kopparslantar.

På grund af den motvilja mot det nya guldmyntet, som jag trott mig finna bland allmogen samt med åberopande af de skäl i öfrigt, som Herrar Hægström och Lyttkeus anfört, får jag derföre yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Peter Olsson: Jag anhåller att få yttra några ord i denna fråga. Man har anfört åtskilliga skäl för bifall till Utskottets förslag, och jag tillåter mig upptaga några af dem till bemötande. Man har åberopat exempel från andra länder och trott, att den erfarenhet, man der hemtat, skulle vara tillämplig äfven hos oss. Hvad då först och främst beträffar Amerika, som en talare här har anfört, så vill jag icke inlåta mig på detta lands myntförhållanden, emedan jag tror att ställningar och förhållanden derstädes äro af så olika beskaffenhet med våra, att derifrån någon jemförelse icke med fog kan hemtas. Hvad vidare beträffar Frankrike, som han derefter vidrörde, så är visserligen förhållandet, att der finnas 5-francsstycken af guld, som jag ber att få fästa uppmärksamheten på att detta land dessutom har dylikt mynt af silfver och att erfarenheten har visat, att jemförelsevis obetydligt nte i allmänna rörelsen, emedan folket icke föredrager silfver 5-francsstyckena framför dem af guld, och sålunda

har man i Frankrike redan insett den olägenheten, som det medför att hafva så små guldmynt som 5 francs. Beträffande sedermera England och Tyskland, så finnes det i England 10 shillings eller $\frac{1}{2}$ pound, hvilka till storleken äro obetydligt mindre än våra 10-kronor, och i Tyskland äro de minsta guldmynten 10 riksmark. Man sätter i den sistnämnda staten stort värde på cirkulationen af sedlar, och ehuru jag för min del gerna medgifver att guldet ofta är af stor nytta, så tror jag likväl att om man frågar invånarne i Tyskland, om de vilja afskaffa de mindre sedlarne, skola de svara ett obetingadt nej. Nu finnes äfven, såsom hvar och en af oss väl vet, i Danmark och Norge liksom hos oss icke lägre guldmynt än å 10 kronor, och jag kan verkligen icke finna någon anledning till att i detta afseende hos oss göra någon förändring.

Man har vidare såsom skäl till bifall af Utskottets förslag åberopat den rätt Kongl. Maj:t förbehållit sig att få bestämma tiden och sättet för afskaffandet af våra 5- och 10-kronesedlar. Man har sagt att detta skulle vara ett ytterligare skäl för oss att införa guldmynt å 5 kronor, men, mine Herrar, jag anser just denna omständighet vara ett kraftigt bevis för att vi åtminstone icke *nu* böra besluta detta, ty jag anser att uti den rätt, Kongl. Maj:t i afseende å dessa sedlar sig förbehållit, ligger icke blott att han eger rätt att bestämma tidpunkten för och villkoren hvarunder de böra indragas, utan äfven att han eger taga i öfvervägande, huruvida något annat slags mynt borde antagas i stället för dessa sedlar.

Äfven en annan omständighet böra vi väl taga i betraktande, nemligen att vår myntbestämmningslag är från i fjor och således alldeles ny. Då vi dessutom nyss ingått en myntkonvention med Danmark och sannolikt ganska snart komma att ingå en dylik konvention med Norge, kan jag icke förstå att vi nu böra ensidigt ändra konventionen. Då man dessutom gifvit Kongl. Maj:t rätt att taga i öfvervägande när en sådan indragning af sedlarne bör lämpligast ega rum, så ligger deri, efter min mening, fullt tydligt angifvet hvad Riksdagen behöfver bestämma i fråga om pregling af nya guldmyntsvalörer. Jag anser mig böra särskildt fästa Kammarens uppmärksamhet på, att det säkerligen skulle betraktas såsom mindre välbetänkt, om vi redan i år ändrade det beslut vi vid förra riksdagen fattat i frågan. Oafsedt att ett sådant förfarande i formelt hänseende är oriktigt, så är det äfven obetänksamt af den anledningen, att vi ännu icke kunna sågas hafva någon erfarenhet af vår nya myntlag och myntkonventionen.

Man säger att preglingen af guldmynt å 5 kronor skulle bidraga att skaffa ut guldmynt i den allmänna rörelsen. Ja, det har man alltid sagt, då frågan härom varit å bane, men jag frågar då: "veten I, mine Herrar, huru mycket guldmynt redan är ute i penningrörelsen?" Tyder icke allt på att vi behöfva en längre erfarenhet för att se huru den nya myntlagen kommer att verka, och då detta visat sig, är jag fullt förvissad om att Kongl. Maj:t tager denna fråga i öfvervägande och till Riksdagen framställer förslag om pregling af guldmynt å mindre valör än 10 kronor, derest sådant anses nödigt och

*Om pregling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

*Om prögling
af guldmynt
å 5 kronor.
(Forts.)*

sedan han på fullt formenligt sätt öfverenskommit derom med de andra kontrahenterne i konventionen.

Man nämnde vidare, att det skulle vara särdeles fördelaktigt att afskaffa våra privatbanksedlar, hvilket genom antagande af Utskottets föreliggande förslag skulle kunna ske, emedan under ogynsamma konjunkturen man skulle nödgas sälja dessa sedlar till snart sagdt hvad pris som helst, och jag tror till och med att man exempelvis anförde att man skulle tvingas afyttra en sedel å 5 kronor för 2 kronor. Jag ber att få fästa den ärade talarens uppmärksamhet, som sade detta, på att de enskilda bankerna grunda sig på solidarisk ansvarighet, och därför kan jag verkligen icke förstå, huru något sådant, som det han påstod, skulle kunna ega rum. Jag vill visst icke yttra något misstroende mot Riksbanken, men skulle jag jemföra den säkerhet Riksbanken erbjuder med de enskilda bankernas solidité, så får jag bekänna, att jag anser de enskilda bankerna vara säkrare, emedan ett solidariskt ansvar der finnes och de enskilda aktieegarne måste ansvara med sina tillgångar, så långt de räcka, för sedlarnes inlösning. Härigenom har jag dock icke velat uttala något ogillande af de förslag, att minska eller inskränka privatbankernas sedelutgifningsrätt, som i en framtid kan framläggas, ty det kan nog finnas andra orsaker, som kunna tala för ett sådant förfaringsätt.

På dessa nu af mig anförda skäl och emedan jag, i likhet med Herr Philipsson, anser att Banko-Utskottet icke gått formellt riktigt till väga, tror jag icke att denna Kammare bör fatta något beslut, som innebär bifall till Utskottets förslag. Jag kan lätt föreställa mig att Banko-Utskottets majoritet icke haft någon annan afsigt än att Kongl. Maj:t skulle föreslå de förändringar i banklagen och myntkonventionen, som blifva en nödvändig följd af antagandet om pröglingen af guldmynt å 5 kronor, men då återkommer jag till hvad jag redan förut sagt, nemligen att det tillkommer Kongl. Maj:t att taga i öfvervägande, *om* och *när* sådan utmyntning bör föreslås. Då en återremiss skulle tjena till ingenting, sedan Första Kammaren redan fattat sitt beslut, så anser jag för min del lämpligast att Kammaren afslår Utskottets hemställan, och anhåller om Kammarens bifall härtill.

I detta yttrande instämde Herrar *Jöns Andersson, Kjellman, Johannes Andersson* i Knarreвик, *Thorell, Jöns Pehrsson, Johannes Larsson, Rylander, Pehr Ericsson* i Wik, *Christen Assarsson* och *Elfstedt*.

Herr Gumælius: Herr Talman! Bland de invändningar, som, sedan jag sist hade ordet, framstälts mot Utskottets förslag, är det blott tvänne, som jag här vill upptaga. Den ena framställdes af en talare på skånebanken, hvilken yttrade, att de nya mynten på 5 kronor kunde blifva besvärliga därför att de så lätt förvexlades med blanka öres-mynt af brons. Jag ber att få fästa hans uppmärksamhet på, att de skiljemynt, Riksbanken numera utlemnar, äro starkt bronserade och följaktligen så mörka, att de icke kunna förvexlas med gyldmynt.

Den andra invändningen gjordes af Herr Philipsson och blef sedermera upptagen af flere andra talare. Herr Philipsson var vänligt stämd emot förslaget och önskade i välvilligt syfte detsammes återremitterande till Utskottet (åtminstone såvida icke Första Kammaren redan afgjort ärendet), för att Utskottet dels skulle taga i öfvervägande, om icke beslut om bifall skulle göras beroende af ett biträdande af Danmark och Norge, dels ock skulle föreslå de ändringar i myntlagen, som vore af det nya guldmyntets införande betingade. Han, liksom andra talare, har ansett Utskottets betänkande formelt svagt: derom må det dock tillåtas att hafva olika åsigtter. Jag får medgifva, att när jag uppreste till riksdagen, hade jag för afsigt att väcka en motion i samma syfte som Herr Ekmans, och jag ämnade gifva mitt yrkande en sådan form, att det skulle hafva varit själfklart, att motionen bort hänvisas till ett sammansatt Banko- och Lag-Utskott. Nu har emellertid Herr Ekman formulerat sin motion så, att den måst behandlas af Banko-Utskottet ensamt, och detta Utskott har ansett sig hafva så mycket mindre anledning att taga Lag-Utskottets högst dyrbara tid i anspråk för gemensam behandling af detta ärende, som Utskottet ansett någon förändring i banklagen icke böra komma i fråga förr än det visat sig, hvilka de närmaste följderna kunna blifva af det uppslag, som Utskottets förslag lemna. Det är först efter det Kongl. Maj:t meddelat sig med de makter, som ingått myntkonventionen, och sedan det visat sig om fem-kronan upptages i konventionen eller icke, som tiden är inne att framkomma med förslag till ändringar i myntlagen. Om Riksdagen nu fattar beslut i den riktning, Utskottet föreslagit, kunde frågan hinna af Kongl. Maj:t beredas till nästa riksdag, och då, om saken vinner vederbörandes bifall, vore Kongl. Maj:t i tillfälle att, innan de nya mynten kunna hinna utsläppas, inkomma till Riksdagen med framställning om de ändringar i myntlagen, som af omständigheterna påkallas, hvilka frågor då naturligtvis skola af Sammansatt Banko- och Lag-Utskott behandlas. Jag föreställer mig, att detta är den formelt riktiga och naturliga gången af frågan.

Emellertid och då så väl nämnde, som andra talare yrkat återremiss i en mot förslaget vänlig riktning, så får jag förklara, att jag icke har något deremot, hufvudsakligen därför att man vunne tid, så att man skulle kunna i lugn öfverväga och under hand öfverenskomma om form för ett beslut, som kunde tillfredsställa Lag-Utskottets ledamöter i Kammaren och andra i afseende på formen mycket vana personer.

Jag hoppas att vi omsider skola komma till samma beslut i frågan, som Första Kammaren redan fattat. Det förefaller högst egendomligt, att i den Kammaren förslaget egentligen bekämpades af landets mest framstående privatbanksman, men i denna Kammar hufvudsakligen af personer, som pläga gå i en alldeles motsatt riktning. Han segrade icke i Första Kammaren, och jag hoppas, att icke heller desse skola segra i denna. Under för handen varande förhållanden tror jag, att det vore bäst, om Kammaren ville besluta, att frågan skall till Utskottet återremitteras.

*Om preglning
af guldmynt
å fem kronor.
(Forts.)*

Om preglning
af guldmynt
å fem kronor.
(Forts.)

Herr Nils Larson i Tullus: Det är ännu icke mera än två år förflutna, sedan vi antogo det nya myntsystemet och på samma gång afslutade en konvention med Danmark derom. När detta skedde, förspordes icke, såvidt mitt minne icke alltför mycket bedrager mig, från något håll något yrkande, att äfven guldmynt å fem kronor skulle preglas. Nu, så kort tid efteråt, har dock ett sådant yrkande framkommit, och detta icke från någon nykommen riksdagsman, utan från en, som icke allenast var med vid den nu gällande myntlagens antagande, utan äfven dessförinnan under många år deltagit i Riksdagens förhandlingar. Hvarifrån han fått denna nya idé — jag benämner den ny för honom, eftersom han för två år sedan ännu icke framkommit med något dylikt yrkande — hvarifrån han, som sagdt, fått denna idé om nödvändigheten af att preglas guldmynt å fem kronor, är något, som jag icke förmår utransaka, och jag vill icke heller försöka utforska detsamma, emedan jag ser saken helt enkelt sådan, som den företer sig.

När en lagförändring skall vidtagas och isynnerhet en sådan förändring, som gäller förhållanden, hvilka utöfva sin verkan på affärlifvet bland den stora allmänheten, då bör man, efter min tanke, icke företrädesvis rätta sig efter teoretiska doktriner, utan man bör i främsta rummet fästa afseende å det *praktiska behovet* för denna allmänhet. Nu frågar jag, om någon vågar påstå, att den stora allmänheten önskar att få guldmynt, lydande å fem kronor, utsläppta i rörelsen, och hvad som, efter hvad man hittills kunnat förmärka, skulle blifva följden deraf, att en indragning skedde icke allenast af sedlar, lydande å en krona och hvarom redan nu är fråga, utan äfven af sedlar å fem kronor, så att man vid den dagliga rörelsen i salubodar, på torgen o. s. v. vid liquiders uppgörande icke hade sedlar, lydande på mindre belopp än tio kronor, att röra sig med, utan blefve tvungen att begagna dessa små guldmynt å fem kronor. Jag kan nog förstå, att en person i den samhällsställning som motionären, hvilken är grosshandlande i Göteborg, skulle finna det beqvämt att vid sina småliquiders uppgörande, såsom t. ex. för att betala sin städerska hennes veckopenning eller något dylikt, få lemna ett blankt guldmynt; men hvad jag icke kan förstå är, huru bonden, som kommer till togs med sina varor, skall under den stränga vintern och med tjocka vantar på sina händer kunna handtera dessa små guldmynt. Jag tror, att den bonden betackar sig för dem och hellre ser, om han får begagna sina sedlar.

Detta i fråga om den praktiska sidan af saken. Hvad åter den teoretiska vidkommer, så har man icke allenast nu, utan många gånger förut ordat om önskvärdheten och nyttan utaf att verkligt mynt blefve spridt i den allmänna rörelsen. Särskildt har jag i dag hört en ledamot af denna Kammare, med hvilken jag eljest i de flesta fall är van att instämma, framhålla, att det skulle vara nyttigt att hafva dessa guldstycken, i händelse någon privatbank råkade på obestånd, då allmänheten, i fall den hade tillgång till dessa fem-kronestycken, icke skulle blifva så mycket besvärad af detta privatbanksfallissement. För att kunna bilda sig ett riktigt omdöme i denna sak, får man göra sig

*Om präglning
af guldmynt
å fem kro or.
(Forts.)*

reda för till huru stort belopp dessa fem-kronestycken antagligen skulle komma att cirkulera i den allmänna rörelsen. Det är tydligt, att de, för att i händelse af något privatbankstallissement kunna hafva något välgörande inflytande, måste vara utsläppta till ett högst betydligt belopp. Men nu visar det sig af Utskottets betänkande, att Utskottet icke vill, att de skola utkomma i något större belopp, då Utskottet nemligen å sidan 2 säger, att "detta mynt, om det skall här preglas, bör myntas allenast för statens eller Riksbankens räkning och att, i afseende å dess utsläppande i rörelsen, sådana stadganden gifvas, som kunna förebygga en för staten alltför kostsam, utöfver den dagliga rörelsens behof sträckt utmyntning af desamma." Man vill således, på samma gång som man önskar en stor spridning af dessa guldmynt, i allmänhet genom förbehåll i den lag, som man vill stifta, motverka att ett stort belopp kommer i rörelsen, emedan detta skulle förorsaka statsverket för stora kostnader. Men är det nu så, att Utskottets önskan är, att de ifrågavarande mynten endast till ett inskränkt belopp skola utkomma — och det måste jag säga, att, man må fästa hvilket afseende som helst vid hvad dels å den ena och dels å den andra sidan blifvit anfördt, det dock förefaller svårt att bilda sig ett riktigt omdöme om hvad som verkligt är det åsyftade ändamålet och hvad som man inom Utskottet ansett vara bäst — vill jag trösta Utskottet dermed, att något sådant förbehåll visserligen icke är behöfligt, alldenstund, såsom man snart skall få se, i händelse förslaget bifalles, inom några år icke många sådana guldmynt äro i rörelsen. Häraf följer dock, att jag ej så mycket befarar olägenheter för de der bönderna, som komma med sina tjocka vantar. Nej, för den saken är jag icke rädd, ty jag tror icke att allmänheten skall besvära sig med guldmynten. Men hvad som jag är rädd för, det är, att, om Utskottets förslag antages, Riksdagen komme att lagstifta om något, som lindrigast sagdt vore ett nonsens. För min del får jag hemställa, det Kammararen rent af måtte afslå förslaget.

Herrar *Bolin, Hybinette, Samuel Johnson, Gunnarsson* och *A. Andersson* i Torp förenade sig med Herr Nils Larson.

Herr C. I. Bengtsson: Jag skulle visserligen kunna till alla delar instämma med en föregående talare, nemligen Herr Olsson från Helsingborg, men jag vill dock yttra ett par ord. Anledningen, hvarföre jag reserverade mig mot Utskottets beslut, var den, att som under den korta tid, vi haft guldmynt i rörelsen, allmänheten visat en stor obenägenhet att mottaga sådana, jag icke ansåg det vara skäl att utsläppa andra guldmynt, som vore ännu mindre begärliga, och det är på grund häraf som jag yrkar afslag å Utskottets betänkande. Det förekommer uti klämman, att det vore fråga om att preglas ett myntstycke å fem kronor i guld; och som myntverket ännu icke kunat fullgöra sin skyldighet att preglas guldmynt å tio kronor eller derutöfver, så tror jag att Utskottet derföre tänkt sig vara bäst att stanna vid fem-kronestycket.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

*Om pregling
af guldmynt
å fem kronor.
(Forts.)*

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, gåivos nu propositioner dels på bifall, dels på återremiss, dels ock på afslag, och ansåg Herr vice Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den sistnämnda meningen. Votering blef då begärd, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall, skedde omröstning enligt en nu uppsatt och af Kammararen godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den som afslår hvad Banko-Utskottet hemställt i betänkandet N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammararen bifallit Utskottets hemställan.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 123 Ja mot 38 Nej; i följd hvaraf Kammararen afslagit Utskottets förslag.

§ 7.

Föredrogs och bifölls Banko-Utskottets memorial N:o 14, rörande nybyggnad vid Tumba bruk.

Kammarans ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fiden
H. Husberg.